

ایالات و ولایات بکمیانی (استاندار داولی) آمریکائی که حقیقتاً جامع معضلات و مشغله کثیره حالی و مالی اهالی سعادت و رستگاری مملکت و نیکوترین اصلاحات خیرخواهانه نمایندگان معتمد ملت و عالی ترین اقدام سیاسی هیئت معظم دولت را ایجاد مینماید شایان همه نوع تقدیر داشته اصلاح کلیه امورات ملت را انتظار داریم.

از طرف عموم اهالی

از اسفهان: مقام مقدس دارالشورای کبری و کبیه ریاست وزراء عظام کبیه جریده ایران از تصویب اعتبار نقطه شمال بکمیانی آمریکائی و اقدام هیئت معتمد دولت عموم اسلاف متشکر و تبریکات صمیمانه خود را تقدیم می دارند.

اعادیه اصناف

از عراق: مقام متبحر ریاست الوزراء العظام دست عظمت کبیه مجلس مقدس شورای عالی شیدائیه ارکانه کبیه جریده فربه ایران دستخط تلگرافی ببنی بر عقد قرارداد بین دولتین ایران و جمهوری ممالک متصرفه زیارت البته چنین کنند بزرگان چو کرد باید کار.

نمی دانیم باجه زبان و بیان از عقده قرارداد حیات بخش تشکرات خود را تقدیم داریم همیشه عرض میکنیم توده ملت میتواند از اثر این کار متصدیان امور که جز سعادت مملکت منظوری ندارند حیات خود را ابدوار شود. خاتمه توفیق زمامداران امور را در حسن سیر طرق ترقی و تعالی مملکت خواستاریم. رؤسای ادارات عراق سردار بخیار. رئیس پست کافی الدواه شریف و دکتر رئیس عدلیه امین الاسلام. محاسب الملک رئیس مایه. رئیس ژاندارمری کیوان.

رئیس. کمیسیون عرایض راپورتی نسبت به مالیات درماه خود داده اگر مخالفی نیست قرائت شود چون مطابق نظامنامه داخلی باید کمیسیون عرایض مردود به بکری راپورتی از مالیات خود بپجلس آمدند حال آن راپورت را حاضر نموده و تقاضا کرده اند در مجلس قرائت شود.

(آقای مستشار السلطنه مخیر کبیر در عرایض راپورت کمیسیون را بضمیمه ذیل قرائت نمودند)

خبر از کمیسیون عرایض و شخصی

بمجلس شورای ملی

مورخه نهم قوس ۱۳۰۰ اول ربیع الثانی ۱۳۴۰ اینکه که قریب دو ماه است کمیسیون عرایض و شخصی تشکیل شده هفته پنج جلسه مرتباً منعقد و ادای وظایف قانونی خود را بهر امری مقدم داشته لازم دید خلاصه مالیات خود را بعرض مجلس شورای ملی برساند.

کمیسیون در ۱۰ سرچ میزان بعد از انتخاب هیئت رئیسه خود واد ۶۹ و ۷۳ نظامنامه داخلی را در نظر گرفته بعرایض وارده مراجعه و تا هشتم برج قوس به ۹۴۸ فقره عرایض وارده جوابی وزارت خانهها مواجه و در مورد لازمه معاونین وزارتخانه ها را دعوت و مذاکرات حضوری بعمل آمده که شرح هر یک در اوراق خبر و سه مشروح به موجب ماده ۷۰ در اطاق نقش از نظر آقایان نمایندگان معتمد می گذرد.

چند فقره مطالب همه را کمیسیون لازم می داند بعرض مجلس شورای ملی رسانیده و نظر آقایان نمایندگان معتمد را جلب نماید.

۱- در قابل تقاضای کتبی برای مرخصی بعضی آقایان نمایندگان معتمد کمیسیون عرایض و شخصی بعضی مرافعات اصل هفتم قانون اساسی و ماده صدم نظام نامه داخلی از موافقت تقاضای آقایان خودداری نموده و منتظر است آقایان نمایندگان کار ولایات و ایالات منتخب شده و میشوند در مرکز حضور پیدا نمودند پس بامرافات الاقدم فالاقدم اظهار عقیده خواهند نمود.

۲- شکایات متواتره از اقباب حکام مخصوصاً از حکام بزرگ اسفهان- هرات و ایالات کرمان (از کرمان کهتر) بمجلس شورای ملی می رسد بعضی برایشکایت خوان باج راه. - تقدیمی. - تومانی سرشاهی علاوه بر مالیات عمومی متعلق به سواران عشیره از متروک متوقی. - جرایم و غیره دریافت مینماید و کمیسیون عرایض حسب التکلیف مراجع وزارت داخله نموده وزارت شاربها از حکومتی محل فوق الذکر مستند شد حکومت های مزبور بعضی را تکلیف و برخی را وعده عاقبت حق داده اند عارضین قانع نشده و از کرمی می بیند صدق عرایض خود و اظهارات خود اشتباه کاری حکام فوق و تمذبات آنها بمجلس شورای ملی فرستاده اند و اینها کمیسیون جامع بحواب این ذیل متطلبین از مقام معتمد مجلس شورای ملی کسب تکلیف و جلب نظر می نمایند و برای مزید استفسار خاطر آقایان نمایندگان معتمد استعلامی که متطلبین نموده اند و فقره از عرایض و تلگرافات متطلبین در راپورتی از مأمورین حکام فوق قرائت میشود.

مستشار السلطنه مخیر کبیر در عرایض راپورتی نسبت به مالیات درماه خود داده اگر مخالفی نیست قرائت شود چون مطابق نظامنامه داخلی باید کمیسیون عرایض مردود به بکری راپورتی از مالیات خود بپجلس آمدند حال آن راپورت را حاضر نموده و تقاضا کرده اند در مجلس قرائت شود.

از کاشان طهران مورخه ۲۹ عرق ۱۳۰۰ سره تلگراف ۱۴۹۰ تو طمطمرت آقای سردار معظم خراسانی آقای رئیس شاهزاده سلیمان میرزا و مقام مقدس مجلس شورای ملی شیدائیه ارکانه کبیه مقام متبحر ریاست وزراء عظام کبیه طوفان ما اهالی مهاباد دارای پنج گورمکنند

در ایام مشروطیت قبل از حکومت بختیاری بر مایم و حالا از مظالم حکومت بختیاری طوری شده که از عهده بهر کشت خودمان نمیتوانیم برآیم چند نفر از معتمدین رؤسای مهاباد که بار و بار در مایم بپچارگان هستند چند سال است مرحوم خداند فروش ملک باقی تهیه کرده بودیم اجازه آنها را به نیف اشرف بیرم هیک که امیر اکرم حکومت اردستان خبر شد که وجهی برقی حمل چاره موجود شده شایه جمعی سوار بختیاری بپخانه هند به بپچارگان ریخته بنای اذیت و غارت را گذارند و چاه گریز فرار را به کاشان آمدیم خود امیرا کرم با همه زیاندی وارد مهاباد آمدیم چه بر سر اهالی مایم بپچارگان آمده نجات از نظام آنها را مکی برای ما خواهند بود. شما وکلای معتمد مجلس بکلامهایی که یاد کرده ایم که ابداً غیبت بکلین خود که سی کرور ملت میباشد

نکند این مریضه ما بپچارگان را در حضور عموم و کلاه و حضرت صاحب السلطنه که هم وکیل ملت و رئیس بختیاری است و شخصی بزرگ و با انصافی است به آواز بلند قرائت نمائید مایم بپچارگان راجع دهید از ظلم امیرا کرم شما و وکلای ما با کمال احترام در خانه های خود هستید آری بپچارگان ملاحظه نمائید غارت شده را بکنید الفت الفت الفت

امضاء سیزده نفر عموم رعایای مهاباد ساحت مقدس مجلس شورای ملی شیدائیه ارکانه کبیه گرچه طرز رفتار خوانین بختیاری صوماً و آقای سردار طغر غصوباً در نظر نمایندگان معتمد ملت بالاخص نمایندگان جنوب پوشیده نبوده نیست مدت سه سال و اندی است قره بدبختی بنام اهالی بزرگوار بختیاری امیرسون خان بر سر سردار طغر گشته تمذبات گوناگون این جوان خود سر جز بمعاینه قابل تصور تصدیق نیست علاوه بر فشارهای هادی کسیر بختیاری ها در قلعه حکمرانی خود دارند اضافه بر اخذ جرائم گرفت مردم از اموال دولت ممانعت از جریان چرخهای ادوات فرزند ارشدش از هر ملت متوالی متأسفانه.

آقای میرزا هاشم آشتیانی - بکمر تبه دیگر قرائت بفرماید

مستشار السلطنه - ممانعت از جریان چرخ های ادارات فرزند ارشد شدن از هر ملت متوالی (دفعه شان مریضه شکایت سابق است) متأسفانه بالاخص حکیمان جوان ماضی را دارا می باشد که سایرین هنوز مرتکب نشده اند یکی گرفتن حق حکومت که هر ساله بر مالیات پرد که تقریباً دو سی هزار تومان است از تومانی سی شاهی الی سه قران باختلاف محلی طرح کرده و از رعایای زحمت کش مأخوذ میدارند (در هیچ نقطه از نقاط نظیر ندارد) دیگری موضوع باج راه که در خاک بیزد از هر شتری سه تومان بعنوان باج کسر گرفته حکم معادل یکصد و شصت هیزار تومان تعیین شده است - با بجه زندگانی بزدی که اساس آن بر روی فلاحت گذارد با زحمت دست و پیل از قنوت که چک کم آب باید ذراعت و با حرارت خورشید برای کسب قوت خود باید مقاومت نماید در نتیجه دست خوش بپاگری یکصد از بختیاری بیرحم واقع شده است در این چند سال مکرر از دولت استرحام کرده عاقبت جز تجری آنها تری نبخشید بدون اغراق می توانیم عرض کنیم ربع رحمت یزد با نظر ایران متوالی شده عده در طهران در این سرمای زمستان به بیثباتی بسر می برند نه قدرت بازگشت بوطن خود نه مجال زیست طهران دارند در این موقع که نمایندگان ایالات و ولایات مجلس مقدس شورای ملی را تشکیل ساخته اند صراحتاً در آن پیشگاه عرضه میداریم یزد در جنگال بخاری آتش گرفته یزدی دیگر طاقت تحمل این مظالم را ندارد وعده های لبت و اعلی دولت نزدیک است اهالی را مأیوس کند تصور می کنیم موافق قسمی که خوردید پیش از این

فرموده خود و یارادان را بیکار نگذارند مخصوصاً تشکر دارم که کمیسیون عرایض از يك نقطه مهم مملکت که نزد تمام نمایندگان معتمد عریز و املا مظلوم است که اسفهان باشد در راپورت خود یاد فرموده اند.

رئیس. آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقای سید یعقوب - بنده که یک نفر از اعضاء کمیسیون عرایض هستم عرض می کنم که غرض از این راپورت نه فقط مقصود اطلاع بود بلکه غرض کسب تکلیف کمیسیون عرایض بود حالا از مجلس شورای ملی تقاضا می کنم راجع باین دعاوی های بدبختی که در خصوص مالیات فریاد می زنند و دهانشان خراب و ویران شده و همچنین کسانی که از ولایات اینقدر شکایت می کنند که کمیسیون عرایض خسته شده يك اقسامی بنماید. چون ما نمی خواهیم داخل عملیاتی بشویم که ترازو و سستی در کار حکومت پیدا بشود باین جهت این چهار مسئله را بمجلس شورای ملی راپورت دادیم و کسب تکلیف نمودیم و اما ما جواب عرایض بزرگوار قزوینی ها و سواجلاغ و عراق و قم و غیره را که متصل می گویند دعاویان خراب و جاس ما از بین رفته چه بگوئیم؟

ما نمی دانیم چه کنیم - اگر بگوئیم مالیات نگیرند دولت می گوید مجلس شورای ملی عرض میکند برای ما قریه برساند راه عابقی ما را مسدود می نماید لهذا راپورت دادیم و استعفا نمودیم کینه مجلس شورای ملی تکلیف این مسئله را معین نماید

رئیس. آقای سلیمان میرزا (اجازه)

سلیمان میرزا - بنده میخواستم به بنیم آریا کمیسیون عرایض کاین راپورت را نوشته اند بعضی ادای وظیفه خودشان بود و همانطور که آقای شیخ الاسلام تشکر نمودند بپاسم تشکر کنیم که کمیسیون وظایف خود را خوب انجام داده است ولی گمان نمی کنم تشکر کردن از کمیسیون عرایض مرهمی بر زخم رعایای بپچاره بگذارد قطبیک تشکری از اعضای کمیسیون شده که آنها وظایف خود را انجام داده اند

حالا آقای رئیس الوزراء تشریف دارن معین کردن تکلیف با ایشان است و الا اظهار حرارت کردن هر کدام از آقایانی که بنده بخواهم شرح بدهم و معجم کنم که اهالی هریک از ولایات درجه سختی هستند باز هم شاید گفته شود وقت مجلس تلف شده عید بناییم اهالی درجه صدماتی هستند و تصور میکنند یگانه با ایشان مجلس است که بعضی اینکه يك مریضه عرض میکنند و در مجلس شورای ملی قرائت شود مجلس بزودی رفع تمدی از آنها خواهد نمود

البته به نظر هم هست ریاستی مجلس شورای ملی مقدم باشد ولی در هر صورت باید از دولت خواست که در باب این عرایض چه اقداماتی خواهند فرمود و در حقیقت این يك سؤال عمومی است که از هیئت وزراء میشود که در باب اساسی و احداث رعایا و برود بپچاره چه اقدامی خواهند کرد که کمیسیون عرایض هم راحت بشود و دیگر اینکه عرایض مجلس نرسد چون وقتی

رئیس. چون کمیسیون عرایض راپورتی داده و تقاضا کرده بودند قرائت بشود قرائت شد حالا تقاضا می فرمائید طبع و توزیع بشود و جزو دستور جلسه دیگر خواهد شد

مسئله تجدیدنظر در نظام نامه داخلی هم جزو دستور امروز است سابقاً این پیشنهاد قرائت شده حالا مجدداً قرائت و رأی گرفته میشود

آقای تدین بهضمون ذیل قرائت نمودند

نظر باینکه نظامنامه داخلی معاینی دارد که مجلس سوم نیز متوجه وصادق آن بوده و برای رفع معایبند کوره کمیسیون نیز معین شده بود ولی بواسطه تعطیل مجلس سوم موفقیت در اصلاح نظامنامه داخلی حاصل نشد حالیه هم مقتضی است مجلس شورای ملی عطف توجه در اصلاح نظامنامه مزبوره بعمل آورد بنابراین پیشنهاد میشود که مجلس شورای ملی بهیئت رئیس و یا کمیسیون مخصوص مأموریت بدهد که در نظامنامه داخلی مطالعه کرده و اصلاحات مقتضیه را راپورتاً بمجلس شورای ملی تقدیم دارد رئیس - در این باب مخالفی نیست؟ (گفته شد خیر)

رئیس - پس رأی میگیریم... آقای مساوات فرمایشی دارند؟ مساوات - پیشنهاد دارای دو قسمت است يك قسمت راجع بهیئت رئیس است و يك قسمت راجع به تشکیل کمیسیون خاصه میباشد تفکیک بشود.

رئیس - اول باید رأی بگیریم که آیا لازم است نظامنامه داخلی جرح وتعديل بشود یاخیر؟ بعد رأی میگیریم بکمیسیون خاصی ارجاع شود اگر در شد رأی میگیریم بهیئت رئیس ارجاع شود. رأی میگیریم آقایانی که تصویب میکنند که نظامنامه داخلی اصلاح شود قیام فرمایند

(اغاب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. آقایانی که تصویب میکنند به کمیسیون خاصی مراجعه شود قیام نمایند.

(عده قابل قیام نمودند)

مذاکات الشیخراء - آقایان درست ملتفت نشدند.

رئیس - دوباره رأی می گیریم. آقایانی که تصویب میکنند بکمیسیون خاصی مراجعه شود. محتاج شین اسامی آنها - با موافقت هیئت رئیس.

رئیس - خیر موافقت هیئت رئیس لازم ندارد. آقایانی که تصویب میکنند بکمیسیون خاصی مراجعه شود قیام نمایند

(عده قابل قیام نمودند)

رئیس - در شهر رأی گرفته میشود به هیئت رئیس مراجعه شود

(همین گفتند همین است لازم رأی نیست)

رئیس - شور اول در عهدنامه بین ایران و روسیه از فصل اول شروع میشود

فصل اول در خصوص کمیسیون خارجیه -

در مواد اگر اجازه فرماید کمیسیون عقیده خود را نسبت به دو نسخه فارسی که در نزد آقایان هست اظهار نماید چنانکه خاطر آقایان مسبوق است در جائه گذشته مذاکره شد ترجمه نسخه اولی غلط است لهذا آقای سردار معظم مجدداً ترجمه فرموده بودند کمیسیون در آن نسخه مذاقه کرده و چون بموجب فصل

بیست و پنج همین عهدنامه که نوشته شده عهدنامه درود زبان معتبر است باین ملاحظه باید البته توافق کامل ما بین متن روسی و فارسی موجود باشد والا ممکن است دائماً در موقع عمل سوءتفہیر بشود و باین ملاحظه کمیسیون چون در موقع مطالعه دید نسخه جدید مطالبش با نسخه روسی بیشتر بود نسخه جدید را میپذیرند.

رئیس - در فصل اول آقایان فہیم الملك الشیخراء اعتراضی داشتند بعد مسترد اشتند آقای آقا سید فاضل هم اعتراضی داشتند که طبع و توزیع شده. در این باب توضیحاتی دارید یا خیر؟

آقا سید فاضل - اجازه میفرمایید؟

رئیس - بلی فرمایید

آقا سید فاضل - چون تعقیباتی که شد مطابق آن ترجمه اخیر که آقای سردار معظم فرموده اند معلوم شد کلام اعتبارات را هم دارد و کمان میکند عبارت کافی باشد و دیگر عرضی ندارم

رئیس - پس اعتراض خود را مسترد فرمودید؟

آقا سید فاضل - بلی

رئیس - آقای سردار معظم راجع بکدام فصل اجازه خواسته بودید؟

سردار معظم - بنده هم راجع به ترجمه جدید میخواستم عرض کنم که آقای مخبر فرمودند.

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - بنده هم همین مسئله را میخواستم عرض کنم.

رئیس - آقای ارباب کیخسرو راجع به فصل اول است.

ارباب کیخسرو - عرایض بنده يك قسمت راجع به فصل اول است و دیگر راجع باین ترجمه است خواستم بشنم نظریه دولت در این موضوع چیست؟ چون هیئت دولت ترجمه اول را پیشنهاد کرده بود البته در این باب هم جلب نظر دولت لازم است خوبست آقای مخبر این مسئله را توضیح بدهند

در فصل اول هم نظریه داشتیم و پیشنهاد کردم که به کمیسیون مراجعه بشود و اصلاحاتی را که پیشنهاد نموده ام اگر کمیسیون موافقت بکند اصلاح نمایند.

رئیس الوزاء - اگر چه نظریه دولت این بود که زودتر متن فارسی این عهدنامه بتصویب برسد و این نظر باینکه در ترجمه معلوم شد يك اختلافاتی با متن روسی هست و مجلس هم باید به متن فارسی رأی بدهد. و از طرف دیگر هم متن فارسی و هم متن روسی هر دو معتبر است و البته نیست. مجلس يك معنی رأی بدهد که با متن روسی مخالفت داشته باشد بنابراین پس از مذاکراتی که در کمیسیون بعمل آمد درات هم موافقت شد ترجمه را که ارباب بصعت باهد بپذیرد و چون ترجمه ثانوی با متن روسی مطابق است لهذا دولت میپذیرد

رئیس - اعتراض دیگری آقای سید الملك در فصل اول داشتند

سید الملك - بنده در ترجمه قبل اعتراض داشتم حالا که این ترجمه مطرح شد اعتراض بنده هم رفع شد.

رئیس - آقای امیر ناصر هم اعتراضی داشتند؟

امیر ناصر - اعتراض بنده راجع به فصل سوم است

رئیس - پس در فصل اول ایرادی نیست؟ (اظهاری نشد)

رئیس - فصل دوم مطرح است (بعضی تقاضا نمودند قرائت شود)

رئیس طبع و توزیع میشود که وقت تلف نشود (بعضی تصدیق کردند)

در فصل دوم که اعتراضی نشد است پس مخالفی نیست آقای ارباب کیخسرو راجع باین فصل بود؟

ارباب کیخسرو - بنده در فصل اول اجازه خواست بودم.

رئیس - فصل سوم مطرح است. از طرف آقای سردار معظم اعتراضی شده (خطاب بسردار معظم)

توضیحاتی دارید بفرمایید؟

سردار معظم - همین طور که پیشنهادی که طبع و توزیع شده است عرض کرده ام کمیسورنی که در این فصل سوم اشاره شده است یعنی کمیسیون تعدیل حدودی که در سنه (۱۸۸۱) ایجاد شده دارای يك مقدمه بوده خودش مستقیماً ایجاد نشده این کمیسیون مأموریت یافته بود بر حسب يك معاهده که دو سال قبل از تشکیل آن کمیسیون بین ایران و روس منعقد شده بود و برای اینکه حدود معینه در آن عهدنامه را از طرف دولت ایران و روس علاً تعیین نمایند و ملایم دولت ایران را در سرحدات نصب بکنند در سنه (۱۸۸۱) تقریباً مطابق (۱۳۵۱) هجری کمیسورنی معین شده که برود تعدیل حدود بکنند و بنابراین عملیات این کمیسیون موافق همان معاهده اصلی بوده است که به نمایندگی میرزا سعیدخان وزیر امور خارجه در نیویورک و وزیر مختار روس در طهران منعقد شده این کمیسیون رفته است از خلیج حبشقلی تا بابا بدرمز علامت سرحدی نصب کرده است و ببقای تکالیف خود را انجام نداده و باتمام نرسانده بعد تکمیل اقدامات کمیسیون مزبور بمهمه کمیسیون دیگری که در سنه (۱۸۹۳) میلادی مأموریت یافته است واگذار شده و این کمیسیون از بابا بدرمز تا دهنه ذوالفقار که انتهای نقطه سرحدی ما واقع است است علامت سرحدی نصب کرده و در مبادله فیروزه و حصار هم شرکت داشته تا این مقدمه اگر ما در فصل سوم نظرمان را باین کمیسیون (۱۸۸۱) بیندازیم بعقیده بنده نظرمان ناقص است پس بهتر این است که ما همان اصلی را که این کمیسیون فرغ آن اصل است مدبراً قرار دهیم زیرا کمیسیون مشخص حدود ما نبوده بلکه مشخص حدود ما همان عهدنامه بوده که بر طبق آن عهدنامه کمیسیون مأموریت یافته بنابراین پیشنهاد میگردم در عرض قسمت اول فصل سوم که دولین معقذین معاهدتین رضایت میدهند که سرحد ما بین ایران و روسیه را مطابق تعیین کمیسیون سرحدی سنه (۱۸۸۱)

تصدیق و رضایت نمایند) اینطور نوشته شود. (دولتین معاهدتین رضایت میدهند که سرحد ما بین ایران و روسیه را مطابق عهدنامه سرحدی ۱۲۹۹ تصدیق و رضایت نمایند و نسبت ببقای فصل همانطور که در اینجا نوشته شده اعتراضی ندارم حالا بستم بنظر مجلس شورای ملی و دولت است که این نظریه را تصدیق بکنند یا خیر؟ عرض بنده همین بود.

رئیس - (خطاب بمخبر) رأی کمیسیون خارجه در این باب چیست؟

مخبر - کمیسیون خارجه قبول می کند که این پیشنهاد ارجاع شود بکمیسیون وقت در این مسئله بنده ایست.

رئیس - عقیده بنده این است در صورتی که مخبر کمیسیون مراجعه اش را قبول می کند دیگر در قابل توجه بودنش نباید رأی گرفت. چون وقتی در قابل توجه بودن پیشنهاد رأی میگیرند که کمیسیون قبول نکنند (گفتند صحیح است) يك اعتراض دیگری هم از طرف آقای امیر ناصر طبع و توزیع شده.

امیر ناصر - بنده اعتراض خود را بکمیسیون اظهار می کنم و موافقت کمیسیون نظریات خود را بعرض مجلس خواهم رسانید.

رئیس - اگر کمیسیون قبول نکرد دیگر نمی توانید پیشنهاد بفرمایید.

امیر ناصر - بنده نظریات خود را عرض خواهم کرد اعم از اینکه رد یا قبول شود.

رئیس - آقای ارباب کیخسرو (اجازه)

ارباب کیخسرو - بنده بهوری که عرض کردم در باب قسمت از این فصول نظریات اصلاحی داشتم و پیشنهادات خود را تقدیم کردم چون معلوم نبود که از روی ترجمه سابق در اینجا مذاکره خواهد شد یا از روی ترجمه آقای سردار معظم خوبست مشخص بفرمایید حالا به از روی ترجمه آقای سردار معظم می شود و بنده دوباره پیشنهاد کرده ام پیشنهادات جدید بنده هم ضرورتی ندارد داشت.

رئیس - در پیشنهادات شما نمی شود مذاکره کرد چون باید دست و چهار ساعت قبل از اینکه مطرح شود باید طبع و توزیع شود.

ارباب کیخسرو - در هر صورت طبع و توزیع خواهد شد.

رئیس - بلی طبع و توزیع خواهد شد اما از شور اول که بگذرد نمی توانیم در آنها رأی بگیریم مگر در شور دوم. آقای سیدان میرزا (اجازه)

سیدان میرزا - اعتراض آقای امیر ناصر را بنده تقه میبندم چه شد گویا يك حالت ثالثی پیدا کرد زیرا مخبر کمیسیون که ارجاع بکمیسیون را قبول نکردند. مجلس شورای ملی هم که رأی با ارجاع کمیسیون نداد ایشان خودشان فرمودند بکمیسیون مراجعه می کنیم این چه ترتیبی است؟ و مطابق کدام نظامنامه است؟

رئیس - مقصودشان این است که پیشنهاد خودشان را بالفعل مسترد میدانند و بعد در کمیسیون مذاکره

دوره چهارم

مذاکرات مجلس شورای ملی

خواهند کرد اگر کمیسیون قبول کرد جزو عقاید خودش پیشنهاد می کند والا مسترد شده است

فصل چهارم مطرح است. اعتراضی در فصل چهارم نشده است.

فصل پنجم مطرح است. ایرادی از طرف آقای شیخ الاسلام در فصل پنجم شده است در فقره اول فصل پنجم چند فقره اعتراضی هست (خطاب به آقای شیخ الاسلام) اگر توضیحی دارید بفرمایید بعد رأی بگیریم.

شیخ الاسلام (نایبند اصفهان) - اعتراضاتی که در نظر بنده بود مطابق مطالباتی بود که در صورت اولیه کرده بودم و الان مذاکره شد در اینکه صورت ثانوی که آقای سردار معظم ترجمه کرده اند مطرح شوراست و بنده که حالا نمی توانم يك هرایی بکنم و تقاضا می کنم این قسمت از اعتراضات بنده بماند بمدتی می کنم و در شور ثانی اگر رفقای معترم بنده مقصود بنده را ذکر نکنند عرض می کنم.

رئیس - پس فعلاً اعتراض خود را مسترد می نمائید.

شیخ الاسلام - بلی تقریباً چون حالا نمی توانم توضیح بدهم یعنی در صورت ثانوی مذاقه نکرده ام که توضیح بدهم

رئیس - استرداد تقریبی معنی ندارد

شیخ الاسلام - استرداد موقت است

رئیس - پس فعلاً مسترد میفرمایید بعد اگر خواستید در شور دوم مجدداً پیشنهاد خواهید فرمود

شیخ الاسلام بلی

رئیس - اعتراض آقای فہیم الملك در فصل پنجم مطرح است

فہیم الملك - بنده بعد از اصلاح ترجمه اختیایم رفع شد و دیگر عرض ندارم

رئیس - آقای شیخ الاسلام اصفهانی يك اعتراض دیگر هم داشتید آن را هم مسترد مینمائید

شیخ الاسلام - بلی این که عرض میگردم راجع به کل پیشنهادات خودم بود

رئیس - کتبیه اعتراضات خودتان را مسترد میفرمایید

شیخ الاسلام - بلی چون همان طور که عرض کردم در ورقه ثانوی که فعلاً مطرح است مذاقه بعمل نیآورده ام که بتوانم توضیحات بدهم چون حالا آقای مخبر فرمودند ورقه ثانوی تحت شور است و بنده آنرا مطالعه نکرده ام

رئیس - این نسخه که آقای سردار معظم ترجمه نموده اند يك قسمتش در سه روز قبل و يك قسمتش هم دیروز توزیع شده است و به حسب حالی هم دیروز باید رسیده است و وقت مذاقه داشته اند.

شیخ الاسلام - بلی رسیده است ولی چون آقای مخبر فرمودند این ورقه ثانوی در کمیسیون خارجه تصدیق شده مطابق آن شور میشود و بنده مطلع

نوبت مطاله نکرده بودم

رئیس - اعتراضی آقای آقا سید فاضل کاشانی داشتند حاضرند توضیح بدهند؟

آقا سید فاضل - بلی در وقت سوم فصل پنجم اگر چه بعضی از آقایان اظهار فرمودند که از ترجمه ثانوی اشکالشان رفع شده ولی اشکال بنده در این ترجمه جدید هم باقی است در قسمت سوم از فصل پنجم نوشته که (باتمام رسانایی که بآن دسترس باشد از توقفشون و باقوای مستعده ملکات ثالث دیگری در صورتی که احتمال برود توقف قواء مزبور باعث تهدید سرحدات و یا منافع) و یا امنیت معاهد معظم دیگری شود باید در نگاه خود و معتمدین خود معانت نمایند) بنده عرض میکنم بجز در اظهار احتمال نباشد قناعت کرد آیا باید این احتمال را با بعد فرض بفرمایید يك قوای ملکات متوقف شد از کجا ما باید به بیم شخص تهدید این قوای خواهد بود که معلوم کند منافع طرف در تهدید است آیا بجز در اظهار طرف که يك عجز قوای موجود است و منافع مرا تهدید میکند میشود قناعت نمود بنده عرض میکنم خوبست يك کمیسیون در آن موقع از نمایندگان طرفین تشکیل بشود و اتفاق یا اکثریت تشخیص تهدید را بدهد. تصدیق کنند و الا بجز در اظهار نباشد قناعت کرد.

رئیس - رأی کمیسیون در این باب چیست

مخبر - آیا ممکن است اجازه بفرمایید که کمیسیون پس از شنیدن همه اعتراضات توضیح بدهد و عقیده خود را اظهار نماید

رئیس - خیر چون طبع و توزیع شده باید یکی یکی که اظهار می شود رأی شود ثان را بدهید

مخبر - اعتراضات راجع بعضی را بجز را عرض میکنم

رئیس - بنده تصور کرده ام این اشکال را میفرمایید راجع به فصل ممکن است بکدام عقیده کمیسیون و اظهار نمایند اعتراض دیگری از طرف آقای امیر ناصر است که در این جلسه تقدیم شد

ملك الشیخاء - اعتراض بنده در فصل پنجم در متن ترجمه اول بود و بعد در جلسه گذشته بحث شد که کمیسیون ترجمه ثانوی را قبول خواهد کرد یا خیر اگر این مسئله تعقیب میشد اعتراضات بنده در این جلسه بقیه میشد

مجلسد اعتراض بنده در متن ترجمه ثانوی هم تاجه قرار داشت در متن اول می گوید که وجود دستجات و تشکیلات و حتی اشخاص منفرد را که مقصودشان امنیت یا امنیت ایران و روس و یار و یار منافع روسیه باشد نعم از غیر عنوانی داشته باشد باید در خاک شود چلو اگر چه نمایند و نیز باید اودستجات و تشکیلات قوی در ترتیب قوای مسلحه و تجهیز نشون در خاک خود مداعت نمایند اینجا با شخص منفرد شامل میشود و در ترجمه ثانوی هم میگوید (۱) سر کب و یا توقف تشکیلات و یا دستجات (گروها) پس اسم که نامیده میشوند و یا اشخاص منفرد که مقصود تشکیلات و اشخاص مزبوره سپارزه

اگر ملت ما نسبت به آن خطر را از خودمان دفع کنیم و بپذیریم، آنگاه ما ملت ما را نسبت به آن خطر از خودمان دفع کرده ایم و ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم. ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم و ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم.

آقای شهبازی این خطاب را با کسب اکثریت شصت و یک رأی بپذیرید. ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم و ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم. ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم و ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم.

مجلس شورای ملی در این جلسه با کسب اکثریت شصت و یک رأی بپذیرید. ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم و ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم. ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم و ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم.

آقای سیدفاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید آقای سیدفاضل - ما تازه میرویم یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم.

رئیس - بفرمائید آقای سیدفاضل - ما تازه میرویم یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم.

رئیس - بفرمائید آقای سیدفاضل - ما تازه میرویم یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم.

ما را از آن خطر نجات داده ایم و ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم. ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم و ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم. ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم و ملت ما را از آن خطر نجات داده ایم.

آقای سیدفاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید آقای سیدفاضل - ما تازه میرویم یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم.

رئیس - بفرمائید آقای سیدفاضل - ما تازه میرویم یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم.

آقای سیدفاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید آقای سیدفاضل - ما تازه میرویم یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم.

رئیس - بفرمائید آقای سیدفاضل - ما تازه میرویم یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم.

آقای سیدفاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید آقای سیدفاضل - ما تازه میرویم یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم.

رئیس - بفرمائید آقای سیدفاضل - ما تازه میرویم یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم.

آقای سیدفاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید آقای سیدفاضل - ما تازه میرویم یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم و یک نفس راحت میگیریم.

بمجرد اینکه مادر مجمع بین المللی هستیم و موازین برای این مشخصات در آنجا معین شده نمیتوان قانع شد و علاوه بر این ماده خیلی مغشوف است چون راجع به مورد قشون است و خیلی باید دقت نمود که در آنجا اسباب مزاحمت فراهم نیاید.

رئیس - عقیده منبر کبیسون در این باب چیست ؟ منبر - بعد از توضیحاتی که بنده عرض کردم و بعد در متممی که آقای سردار معظم راجع به طرز ادراک ما نسبت باین ماده بیان فرمودند و باوجود اینکه بنده ارجاع این مطلب را بکبیسون قبول کردم هیچ انتظار نداشتم آقای آقا سید فاضل در این فصل تفسیراتی بفرمایند که کاملاً خطا است و دولت ایران بهیچوجه نمیتواند این تفسیر را قائل شود ولی بهین ملاحظه و بتوجه و خوف از اینکه مبادا این نظریه صریح باشد و برای آنکه ما در کبیسون خارج چینی چیزی را از این ماده دور نگذریم بنده ارجاع آنرا بکبیسون قبول کردم و نسبت به نظر و رفع آنهم عقاید خود را اظهار کردم و برای اینکه از طرف ما و کبیسون سهل انگاری نشده باشد و چون ارجاع اعتراضات را بکبیسون قبول کرده ارجاع این اعتراض را هم قبول میکنم.

رئیس - پس ما بر این اعتراضات آقایان فهم الملك و ملک الشعراء و آقا سید فاضل رجوع بکبیسون میشود فصل هفتم مطرح است . آقای ملک الشعراء (اجازه)

ملک الشعراء - بنده در این باب عرضی ندارم با کبیسون صحبت میکنم.

رئیس - بفرمائید ملک الشعراء - بلی رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه نطق) آقا سید فاضل - بنده هم عرض ندارم رئیس - اعتراض خود را مسترد میفرمائید ؟ آقا سید فاضل - بلی ترجمه جدید بنده را قانع کرده.

رئیس - فصل هشتم اعتراض ندارد در فصل نهم هم اعتراض نیست و همچنین فصل دهم و یازدهم فصل دوازدهم مطرح است آقای فهم الملك (اجازه) فهم الملك - هر فصل دوازدهم کلمه نوشته شده است که قدری موجب سوء تفاهم میشود میگوید امتیازاتی که دولت سابق تزاری عتفا برای خود و اتباع خود از دولت ایران گرفته بود از درجه اعتبار ساقط میباشد . باید دانست دولت سابق روسیه هر گونه امتیاز یا چیز مابقی دیگری که برای خود یا اتباعش تحصیل کرده است با آنکه عملاً و معنای تمام آنها اجباری بوده ولی در صورت ظاهر تمام آنها هم از اینکه بموجب مراسله یا قرارداد یا هر چه بوده است (بواقع دولت ایران نوشته شده است) ندارد تمام امتیازات قید میکند (دولتی بمل خود برای تشییع پادشاهی داده) در هیچکدام از آنها کلمه اجباری نوشته نشده در صورتیکه میدانیم معنای آزادی جبر بوده پس بنابراین و نیز که دولت روسیه بموجب مراسله مفصلی که با اعضای رفیق معترم

چهرین میباشد آنچه اظهار محبت میکند و از تمام امتیازات صرف نظر میکند و گمان میکنم اشکالی نکند بهیچیکه بنده عتفا جبراً کلمه توافقی است و در صورت آن معاهدات چه خبری باشد چه غیر خبری بموجب همان مراسله دولت حاضر در روسیه آنها را لغو مینماید و از حالا اگر معاهداتی با دولت ایران منعقد کند آزادی میزور قوت و رضا خواهد بود پس بنابر این لفظ جبراً در این موقع بعقیده بنده زائد بوده و اگر حذف شود بهتر خواهد بود.

رئیس - آقای ملک الشعراء هم همین ایراد را دارند.

ملک الشعراء - بلی اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید.

ملک الشعراء - يك قسم از اعتراضات بنده را آقای فهم الملك اظهار فرمودند و برای اینکه اعتراضات ایشان عین اعتراضات بنده است با اجازه عرض کنم که لفظ عتفا یا جبراً یا استی از این فصل حذف شود زیرا این عبارت تا اندازه ای برای ما اسباب نگرانی خواهد بود و ممکن است ملاحظه شود که آقای فهم الملك اشاره فرمودند گفته شود بعضی از امتیازاتی که اتباع دولت تزاری از ایران گرفته اند صورتاً آزادی رضایت بوده است و در جزو امتیازات جبری محسوب نشده اند و بر این خود دولت روسیه دوستان جدید ما هم بهتر است که بطور کمی تمام امتیازات ذکر شده امتیازات جبری و عتفا را ذکر کنند از آنکه تمام امتیازاتی که از ما گرفته اند جبراً بوده و این مسئله از بدیهیات است مرام روسیه هم مخالفت سرمایه داری است و مسئله امتیازات یکی از وسائل جلب و ایجاد سرمایه و برخلاف حیات اجتماعی و عقیدتی روسیه است لذا کلمه عتفا و جبراً یا استی از این فصل حذف شود و همانطور که که کمیسر خسارچه روسیه - چهرین در مراسله خود اظهار کرده است که امتیازاتی که اتباع روسیه چه با فشار ظاهری و چه با مراسلات که صورتاً مستظهر به عتفا و جبر نبوده است از دولت ایران گرفته اند مافی است و برای اثبات اینکه اصلاد دولت و ملت روسیه منتقد امتیازات نیستند باید کلمه عتفا از این فصل حذف شود زیرا هم برای ما بهتر است و هم بالاخره اظهارات چهرین را تکمیل مینماید و در نتیجه این معاهده با عقیده روسیه مساواتی مطابقت خواهد کرد لذا بنده با قید این کلمه مخالفم و گمان می کنم حذف آنهم اعیس داشته باشد.

منبر - اولاً خاطر آقایان فهم الملك و ملک الشعراء را متوجه این نکته می کنم که اینک میفرمایند حذف این کلمه از فصل دوازدهم اجباری ندارد اینطور نیست زیرا این معاهده که در تحت شور میباید تمیز و با حذف يك کلمه و آن کلمه بکمی زائده باشد بین ما و دولت طرف محتاج يك مذاکرات و مراسلاتی است عتفا مخصوص که در مورد این معاهده که مدتی است تصویب آن بطول انجامیده ماباید حتی المقدور عقید با شرم جزد مسائل که عتفا از نقطه نظر اصولی و حیاتی که برای ما غیر قابل قبول است در مواد دیگر چندان اشکال تراشی نکنیم خود آقایان تصدیق

فرمودند که کلمه معاملات دولت سابق روسیه با ما در حدود امتیازات عتفا و جبراً بوده است این مسئله یکی از بدیهیات است بلکه منحصراً امتیازات هم نیست و میتوانیم بگوئیم تمام روابط دیپلماتیکی ما با دولت سابق روسیه در تحت همین اثر عتفا و جبر و استبداد بوده است بالاتر از اینکه آقای ملک الشعراء و فهم الملك و بنده در این مجلس تصدیق می کنیم خود کمیسر خارجه روسیه (چهرین) هم در مراسله سابق خود همین مسئله را ثابت می کند و آنها هم با ما موافقت که تمام معاهدات و امتیازات در تحت اثر عتفا و جبر بوده است و علاوه بر این اصل کلمه هم جبراً نیست و عتفا است و از بودن این کلمه در معاهده ما ابداً فائز نمیشویم کدر امتیازاتی که سابقاً داده شده است يك استثنائی هست باین ملاحظه بنده تصور می کنم بهتر اینست خود آقایان این اعتراض را مسترد دارند اجازه بدهند که بنده هم از طرف کبیسون خارج ارجاع آنرا بکبیسون رد نموده و قبول نمایم.

رئیس - اگر آقایان قانع نمی شوند رأی بگیری.

ملک الشعراء - بلی اجازه میفرمائید فهم الملك - بنده قانع شدم.

فهم الملك - بنده هم اعتراض خود را مسترد می دارم.

رئیس - فصل سیزدهم مطرح است . آقای سلیمان میرزا راجع به مسئله است.

سلیمان میرزا - بنده یادآوری میکنم که اعتراض راجع بفصل یازدهم چون فراموش شده بایستی تکلیف کبیسون معلوم شود.

آقای آقا سید فاضل در فصل یازدهم اعتراضی دارند و مذاکره نشد.

رئیس - چنین اعتراضی به بنده نرسیده است.

آقا سید فاضل - در فصل یازدهم است متنی در روزه غلط طبع شده و یازدهم نوشته شده است.

منبر - اعتراض راجع بفصل یازدهم را لکن چون موقع مذاکره فصل یازدهم گذشته گمان میکنم حذف شده است و آقای آقا سید فاضل هم چندان جدی در آن نداشته اند که فراموش فرموده اند و البته مسترد میدارند.

آقا سید فاضل - اعتراض نبود بیان حقیقت بود آنچه معلوم می شود در معاهده ترکمن جای از حق جهاز رانی مطلقاً محروم نیست فقط از حق رانسان جهاز جنگی ممنوع بوده ایم . حالاً هم که دولت روسیه با ما و با دولت روسیه نهایت صمیمیت را داریم آزادی کامل کشتی رانی را موافق قانون طبیعی مینماید و فعلاً ما کامل اختیار را در عهد و عهد کشتی حتی تحت البحری خواهیم داشت انشاء الله.

رئیس - این اعتراض نبود ؟ آقا سید فاضل - بیان حقیقت بود.

رئیس - پس اگر اینطور باشد اعتراضات حضرتعالی را دیگر نخواهیم پذیرفت برای اینکه اولاً بی اجازه حرف میزنید ثانیاً بدون اینکه اعتراض کرده باشید نوشته خود را میدید چاپ کنند اگر میخواهید

بیان حقیقت بکنید بعد از این چاپ کنند.

آقا سید فاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید.

رئیس - بفرمائید آقا سید فاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید.

رئیس - بفرمائید آقا سید فاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید.

رئیس - بفرمائید آقا سید فاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید.

رئیس - بفرمائید آقا سید فاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید.

رئیس - بفرمائید آقا سید فاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید.

رئیس - بفرمائید آقا سید فاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید.

رئیس - بفرمائید آقا سید فاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید.

رئیس - بفرمائید آقا سید فاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید.

رئیس - بفرمائید آقا سید فاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید.

رئیس - بفرمائید آقا سید فاضل - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید.

فهرم الملک - نظریات بندهم مطابق همان

فرمایشات آقای سردار معظم است منتهی در تعقیب فرمایشات ایشان عرض می کنم که این فصل تمام فصول دیگر را ملغی می کند زیرا می نویسد تمام این امتیاز را برای رفاهیت ملت ایران بدولت ایران واگذار میکند این جمله در صورتی مصادف خارجی خواهد داشت که ایران بتواند شخصاً آنها را استخراج نماید و استفاده کنونی امروز چنین سرمایه برای ما موجود نیست لذا نقطه دولت ایران بلکه هرملکنی برای استفاده از منابع ثروت خودش محتاج بتوسل سرمایه های خارجی است دولت ایران هم بایستی بوسیله تأسیس شرکت های بین المللی بتواند از این منابع استفاده کند و همانطور که آقای سردار معظم فرمودند شاید خود ما هم از دادن امتیاز بدولت مجبور امانت خارج نماییم تا این بندهم واقفم که مدلول ماده سیزدهم اشتباهی است مجاور داشته باشد و نسبت بدولت غیر هم مجبور آزاد باشد.

رئیس - آقای آقا شیخ ابراهیم زنجانی هم همین پیشنهاد را دارند و این مسئله یک چیزی نیست که در عیدنامه ذکر شود من این اعتراضات را دارم ولی پس از آنکه دولت شوروی روسیه انرا می کند که این امتیازات جبری بوده و حقیقت ندارد پس وقت آنها را ملغی کردند مثل این است که از اول در امتیاز آنها نبوده و در حالت اول باقی است بنابر این نباید شرط شود که این امتیازات بدولت دیگری داده نشود خصوصاً اگر خودمان بتوانیم استخراج کنیم و توانیم به دیگری امتیاز بدهیم قوانین اول این امتیازات برای ما متصور نخواهد بود لذا همانطور که پیشنهاد کرده معض موافقت میکنند است فیه شود بدولت مجبور این امتیازات داده نشود.

رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه نطق)

آقا سید فاضل - اشکال بندهم همان است که آقایان بیان فرمودند بنده هم عرض میکنم بعد از آنکه دولت شوروی روسیه این نوع امتیازات را قبول نمود و در واقع تمام حقوق حق طبیعی خودمان را میبیم و مخصوصاً در مسئله تیسر خازیه دولت شوروی روسیه هم چنین تجدید و تقبلی منظور نشده لذا عقیده ام این است که فکر بایستی قبلی شود فقط نوشته شود بدولت مجبور داده شود.

رئیس - اعتراض به (آقای امیرالدوله) رای کمیسیون نیست این مسئله چیست و **مخبر** - رای کمیسیون نیست حاصل مسئله موافق است که قبلی نباشد حالا بچه ترتیب میشود این قید را حذف کرد باید در کمیسیون مذاکره شود معذرت بندهم را بگویند و میفرمایند **رئیس** - فصل چهاردهم مطرح است آقای فهرم الملک.

(اجازه)

فهرم الملک فصل چهاردهم راجع به قراردادی است که دولت روسیه برای استفاده از محصول شیلات

با دولت ایران منعقد می نمایند بنده اساساً معتقد باینکه از جهت اوراق مالیات کمک و همراهی و مساعدت با دولت روسیه بنمایم ایران از حقوق طبیعی ما است زیرا باید اقرار کرد که قسمت مهمی از مال التبار که در بازار ارواح دارد اتمه روسیه است و همچنین قسمت مهم محصولات ایران در بازارهای روسیه بفروش می رسد بنابر این طرفین بیکدیگر احتیاج دارند و اگر مختصر دردی هم راجع باین مسئله موجود بود در این چند ساله قوت کمالات انبات گردید و باید گفت نقطه شیلات بلکه سایر خشکه بارهای ما هیچ خریداری جز روسیه ندارد و اهم از اینکه در عهدنامه قید شود بنا به مورد ما مجبوریم این محصولات را بفروش روسیه و نقل نماییم و امیدواریم زودتر اساس نظام برقرار شود تا ما هم بتوانیم صادرات خود را زیاد کنیم ولی عرض بنده این است که این مسئله چندان ابعادی ندارد که در یک عهدنامه ذکر شود زیرا اگر ما این مسئله را در عهدنامه ذکر کنیم شاید لازم باشد که مثلاً راجع به قسیمی مواضع و غیره هم یک فصلی در عهدنامه اضافه شود.

این مسئله یک چیزی نیست که در عیدنامه ذکر شود من این است که قرارداد تجاری که برای تسهيلات امور تجاری منعقد می شود ذکر نمود. اما بنده تصور میکنم ذکر یک فصل مخصوص برای مسئله شیلات در عهدنامه یک چیز زائدی است و شاید از اهمیت فصول دیگر منتهی است که از آقای مخبر تقاضا می کنم اگر ممکن است همراهی نموده و این فصل را حذف کنند یا در یکی از فصول دیگر اشرار شود که دولت ایران اذاعت برای هر گونه احتیاجات ما در معنوی نسبت به روسیه مشایقه ندارد.

رئیس در فصل چهاردهم قبل از آنکه نطق لفظ تزیلات است که اشتهار عطف بطور رسیده

مخبر - بنده اول از آنکه آقایان دیگر در فصل چهاردهم فرمایشاتی بکنند نظر آقای فهرم الملک و آقایان دیگر را متوجه باین نکته میکنم که اینک تصور میفرمایند فصل چهاردهم فصل زائدی است شاید اینطور باشد زیرا اگر ما راجع به فصل سیزدهم بفرمایند ملاقات خواهد نمود که اگر فصل سیزدهم را که الان تقریباً کردند بحال خود باقی میماند یعنی آن شرطی که میگردد امتیازات هیچ دولت ثالثی نباید واگذار شود حذف شود آنوقت از یک فصل دیگری بود که شیلات را مستثنی بکنند تصدیق میفرمایند که دیگر ممکن بود امتیاز شیلات را جزو امتیازاتی که ملغی شده محسوب نشود.

رئیس - آقای ملک الشیراز (اجازه)

ملک الشیراز - اعتراضات بندهم اینهاست آقای فهرم الملک است مسئله شیلات یک مسئله داخلی و تجاری است و یک امتیاز فوق العاده نیست که طرف توجه واقف شود آنهم طرف توجه دولت مثل دولت استراکی روسیه دولت ایران و همانطور که آقای فهرم الملک فرمودند از نقطه نظر بازار فروش ما مجبوریم شیلات خودمان را به روسیه بدهیم و این یک

چیز طبیعی است برای اینکه در ایران وسائل نداریم که از راههای دیگر غیر از روسیه ارزاق را بکنیم و در جای دیگر فروشیم و روسیه که خریدار این منابع است بندهم از نقطه نظر صرفه تجاری هم مجبوریم استفاده که دولت روسیه از این ماها می خواهد بکند صورت تعین و قطعیت و بدیهیم و اینکه آقای مخبر فرمودند اگر این فصل بود ملک روس از شیلات معزوم می ماند بنده ملتفت نشدم زیرا بالاخره ممکن است که مداخلات را خودمان اداره بکنیم باینکه کیانی دیگری اجازه بدیم بولی در هر حال از نقطه نظر فروش ما ضرر روسیه ما را در دیگری نداریم و تصور می کنیم ممکن نیست ما را به هر خرد را بنگیریم باجای دیگری غیر از روسیه بفروشیم و این نگرانی که برای اداره اوراق دولت اشتراکی روس حاصل شده بنده این نگرانی را وارد نمی دانم و همانطور که پیشنهاد کرده ام اگر هم بنابر راجع شیلات بهر خرد با اداره اوراق روسیه قراردادی منعقد شود خوب به فصل نوزدهم همیشه معاهده که در آنجا می گویند پس از انعقاد این عهدنامه اقدام به بستن قرارداد های تجاری خواهد شد مجبور کنیم و اگر بخواهیم مطابق پیش بینی دولت روسیه عمل کنیم و شیلات را بدولت روسیه اجازه دهیم و بالاخره برای اینکه فکر دولت روسیه را از جهت اوراق تأمین کنیم خوب است این فصل را یکی از مواد معاهده تجاری قرارداد و داخل مواد عهدنامه دولتی نماییم اعتراض دیگری که در این ترجمه نای نسبت باین فصل بنظر بنده ضمیمه این است که می گویند دولت ایران پس از انعقاد اعتبار قانونی تزیلات فعلی خود نسبت بشیلات مزبور حاضر است با اداره اوراق دولت جمهوری اتحادی اشتراکی شوروی روسیه قراردادی در باب صید ماهی با شرایط خاصی که ناآن زمان معین خواهد شد منعقد نماید در اینجا تقریباً میفرماید اعتبار قانونی اجازه شیلات را تثبیت کند و آن چیزی که راجع بشیلات بنده در نظر دارم دولت ایران یک اعتراضی نسبت به شیلات سابق شیلات که یکی از اتباع روس بود داشت نمی دانم آن اعتراض باقی است یا نه و آیا حل شده است یا غیر و بنده آن اعتراض را نسبت باین فصل وارد می دانم زیرا در ضمن این فصل می خواهد ثابت نماید که اعتبار تزیلات فعلی دولت نسبت به شیلات است قانونی دارد و خوب است در این باب آقای مخبر اگر ممکن است توضیحی بدهند.

رئیس آقای آقا سید فاضل هم همین پیشنهاد را دارند

آقا سید فاضل - بلی پیشنهاد بندهم را آقایان بیان کردند مسئله شیلات یکی از مطالب مهمه نیست که در عهدنامه مطرح شود نهایت این است که چون محل اعاده مشروطه است البته بایستی موافقت بشود و اینکه خودمان اداره کنیم یا بکسانی دیگر اجازه دهیم مخالفتی ندارد و این در اینکه حتماً با آنها اجازه داده شود بنده اشکال دارم.

مخبر - در این اشکالاتی که بفصل چهاردهم میشود که من می دانم است که در نظر آقایان معترضین درست روشن نیست اولاً فصل چهاردهم هیچ مره خاصی برای

قراردادی که دولت ایران باید ببندد معنی نکرده است میگویند دولت ایران قرارداد دادی باید ببندد دیگر متن قرارداد و سایر شرایط و ترتیبات آنرا بیان نمی نمایند از برای دولت ایران هیچ الزام و اجباری نیست و هر طور مصالح بداند مداخلات حال روسیه را در نظر بیاورد رفتار خواهد کرد بنا بر این بایستی نگرانی از این مطالب داشته باشیم آقایان فهرم الملک و ملک الشیراز خیلی اهمیت دارند باینکه بازار فروش شیلات روسیه است پس در این صورت برای چه باید یک اهیت خاصی باین مطلب داده شود آیا آقایان تصور می فرمایند که به مجرد اینکه یک ملکیتی اشتراکی در کبی احتیاجات مادی و تقبلی او هم رفع میشود و آیا برای ملت روسیه که برای اعاشه خود احتیاج باین مای دارند بهتر نیست که این ماه را با یکدیگر و اوراق تر و مناسبتری تهیه نمایند اینها یک اظهارات شخصی است که عرض میکنم البته آقایان هم کلاً دقت بفرمایند یک ایراد دیگری که آقای ملک الشیراز داشتند به عبارت (پس از انعقاد اعتبار قانونی تزیلات فعلی خود) بود و تصور میفرمایند این عبارت ایضاً بآن تمهیدات را ما در مجلس تصدیق کرده ایم و بنده بنده این عبارت مستلزم این نیست که در آنجا ما باجاری آن تشکیلات مجبور باشیم فقط بایستی قراردادی منعقد کنیم

رئیس آقای فهرم الملک (اجازه)

فهرم الملک - بنده باینکه از فرمایشات آقای مخبر که فرمودند این ماده در تعقیب فصل سیزدهم هم نوشته شده موافقم همین طور است در اینجا که فصل سیزدهم نوشته شده البته دولت روسیه چون احتیاج بشیلات دارد مجبوراً این فصل را ضمیمه این قرارداد کرده ولی باید دانست که در فصل سیزدهم اظهار مخالفت شد و ارجاع بکمیسیون شد تجدید نظری در او بشود و گمان میکنم اگر آقای مخبر موافقت بکنند و این ماده را مسکوره غنه بگذارند نه تکلیف فصل سیزدهم معنی شد البته خبری جدا خواهد بود مقصود دولت روسیه از گر این ماده این است که در اینجا یک دولت ثالثی با یک کیانی دیگری باین شیلات نسبت نباید که اسباب تضییقات برای آنها فراهم نماید و بنا اینکه اگر آنرا آنها بفروشند ولی بعد از اینکه تکلیف فصل سیزدهم تعیین شده ممکن است یک طرفی راجع بشیلات با دولت روسیه منعقد شود و شاید دولت ایران حاضر شود شیلات را بفروشد آنها اجازه نمیدانند آنها شرکتی تشکیل دهند که محصولات شیلات کیانی با آنها تعاون گردد و تسهیلاتی که از گر این ماده برای خودشان منظور داشته اند کلاً مرغی شود.

رئیس آقای ملک الشیراز (اجازه نطق)

ملک الشیراز - واضح با اظهارات آقای مخبر فرمودند روسیه میفرماید و مدتی تهیه کنند که ما را از اوراق و سایر تسهیلات کینه جای شبهه نیست و این ما را باید مواظب باشیم که برای یکی از منابع مهم ثروت خودمان یک حذر می بینیم بکنیم که از آنجا دادی بنا تجارتی بکلی محدود بشود بعد این است که در یک

معاهده سیاسی که بین دولت متفقین شود نباید برای یکی از منابع مهم ثروت خود قید می کنیم و زنجیری بگردن خود بنماییم البته در معاهدات تجارتی این قضا بهر طرح خواهد شد و مطابق صرفه ایران و روسیه حل میشود این طبیعی است که ما از منافع خود در سواحل بهر خرد صرف نظر کنیم و روسیه هم سعی میکند ارا این مراعات نماید و کند و یک کیانی دیگری نباید ما را را از این کشور جدا کند و ما را با روسیه متعاضد می باشد بایستی در قرارداد های تجارتی معلوم و واضح بشود نه اینکه در ضمن معاهدات سیاسی ما بیاثیم یک زنجیری باین شیلات و بهر خرد ببندیم باین اسناد و اب تجارت و زراعت یک شبهه معین زندگانی خودمان را هم در ضمن یک معاهده سیاسی مقید کنیم بنده از نقطه نظر عجزه در این مسئله ایراد کردم که در ضمن این معاهده نباشد ولی در ضمن معاهده تجارتی و در اصل موضوع حرفی ندارد و البته این مسئله بایستی موافقت صرفه طرفین حل بشود ایرانی که بنده دارم در موقع این فصل است جای این فصل اینجاست و راجع به معاهده تجارتی است و اما مقصود از اعتراض منی بنده راجع به انتضای مدت قانونی تزیلات فعلی این بود که دولت ایران اعتبار تزیلات خودش را منقضی میدانسته است و کثرتانی که با آن تجارت نموده و روسیه بنده بودید نامست نرسیدن افساط مال الاجاره منقضی شده این مسئله را بنده اینطور میدانم و حالاهم گمان میکنم این قضیه منقضی شده باشد حالا اگر آقای مخبر یا آقایان دیگر در توضیح خودشان بفرمایند که دولت ایران کثرتانی اینها را منقضی شده میدانسته اند و این عبارت این عبارت که اینجا نوشته شده برخلاف خواهد بود زیرا دولت ایران در چهار ماه قبل منقضی شده میدانسته است.

رئیس آقای امیرالدوله ارجاع بکمیسیون

مخبر - اولاً لازم است بنده رفع این اشتباه را از آقای ملک الشیراز بکنم زیرا منی که این معاهده منقضی شده است و راجع اجازه شیلات یعنی اجازه و بیرون بود نه اینها را و اگر از برای خود و بعد از این اشتباه بوده است اما در اصل مسئله شده عقیده شود را راجع به اینها چون قرارداد دیگری ترتیبی راجع باین مسئله منظور خواهد شد دیگر تصور نمیگردد با تصدیق آنکه در اصل قضیه ما باید مساعدت و همراهی کنیم اینقدر اشکال باشد اگر بنده درست ملتفت بشوم شاید رقی دیگری کمیسیون بهتر ملتفت نظریه آقایان میشوند ولی اهمیت را در آنکه آقایان در عهده بنده آن اهمیت را نمی بینم در هر حال ارجاع بکمیسیون حاضر موافقت کنیم ولی از حالا عرض می کنم در زمانی که کمیسیون معاضد و مطالعه میفرماید نقش این بود که این فصل بهمن ترتیبی شود و آقایان معترضین باینکه مسئله روشن تر میفرمایند عرض میکنم که در این فصل چهاردهم در سطر (و) یک اشتباهی شده است قهراً اشتباه راجع

بتزیلات نوشته شده تزیلات فعلی خود نسبت بتزیلات مزبوره در صورتیکه تشکیلات نیست و شیلات است باید اصلاح شود

رئیس - مذاکرات در فصل چهاردهم تمام شد در فصل یازدهم هم اعتراضی نیست فصل شانزدهم مطرح است آقای سردار معظم کردستانی و حاج میرزا عیبهمد دولت آباری اعتراضی دارند.

سردار معظم کردستانی - شامل آقایان نمایندگان معترم مستحضرات است که دولت شوروی روسیه اصول مالکیت خصوصی را ملاحظه نمی نماید باین جهت گمان میکنم فصل شانزدهم بر ضرر اتباع ایران در روسیه و منافع اتباع روسیه در ایران خواهد بود و عقیده بنده این است که شاهزاده مخبر معترم موافقت بفرمایند یک ترتیبی اتخاذ شود که با آقای فضاوت فونسلوگری منافات نداشته و حقوق اتباع دولت ایران در روسیه محفوظ شود و مالکیت خصوصی هم محفوظ بماند یعنی یک طرف ضرر نباشد و یک طرف نفع اتباع طرفین متشادی الحقوق باشد.

رئیس - آقای حامی میرزا علی محمد دولت آبادی.

حاج میرزا علی محمد - علاوه بر آنچه آقای سردار معظم کردستانی فرمودند این کار به تجارت ما هم ضرر فوق العاده وارد خواهد آورد کمیسیون در اینجا باید ذکر کنند که ایران اتباع ایران در آنجا محفوظ باشد تضامنی که راجع این بود که کمیسیون در این باب موافقت کند و عبارت را طوری بنویسد که حقوق اتباع ایران در روسیه ضایع نشود.

مخبر - در باب این اعتراض در فصل شانزدهم نهایت دقت و توجه بظرف کمیسیون شده است البته آن اساسی که آقایان معترضین بآن اشاره میفرمایند اصل خیلی مهمی است و بایستی طرف توجه ما باشد و همانطور که فرمودند ما باید دولتی سکه در داخله خودش متعسر اصول مالکیت خصوصی است معاهده می کنیم ما باید ناچار باینهم روسیه و ترتیب رعایا و اتباع در آنجا نسبت با ملک خصوصی آنها در آنجا و گذشته چه خواهد بود ولی نظر کمیسیون این بوده که فصل شانزدهم اعتنا به قضیه فضاوت فونسلوگر و اقامه کابینه و لاسون دارد باین ملاحظه اگر معترضین با ما موافقت کنند و این فصل بهمان ترتیبی که هست بماند بهتر است ولی در همین موقع نظر هیئت دولت را باین اصل مهم که ذکر شده جلب می کنم برای اینکه بنظر بنده اولین مورد مورد اعتراض است که معاهده تجارتی و معاهده راجع به حقوق فونسلوگر امتیاز خواهد شد در این موقع نسبت با اصل مالکیت ایرانیها در روسیه بایستی مذاکرانی بکنند و البته بهر نحوی که ممکن باشد برای تأمین منافع اتباع ایران دولت خواهد کرد وای دونه که را لازم است به آقایان تذکر بدهم یکی اینکه این عهدنامه در تاریخی که تصویب می شود بهر چه عطف به سابق نمی شود چون بنده اینطور استنباط کرده ام که آقایان معترضین یکی از وحشتها و خوفشان این است و

شرورها و غارتهائی که در موقع انقلاب روسیه با اتباع ایران وارد شد از بین برود و در صورتی هم این قسمت تأثیری راجع بگذشته داشت باز آنوقت یا مصون بودیم زیرا دولت ما در حواله می توانست غرامت و خسارات وارده بر اتباع خود را مطالبه کند و نکته دیگر این است که آقایان نباید فراموش فرمایند که غیر از مادلون دیگر هم در دنیا هستند که اصول مالکیت خصوصی را مثل ما می شناسند و متذکر شده اند و آن ترتیب هم باین فرقه است پس در اینصورت باید انتظار داشت که در آتی روابط دولت روسیه با دول دیگر هم برای دارائی اتباع خودشان با روسیه یک مذاکره ای می شود و مسلم است حقوق ما هم در استفاده نسبت بآن قراردادها محفوظ می ماند ولی همانطور که عرض کردم چون این فصل مشتمل بر الفاظ کلی و لاجبونی است البته دیگر آقایان معترضین در این فصل اعتراض نخواهند داشت و لکن آقای رئیس الوزرا و وزیر خارجه در نظر داشته باشند در این فوایدی که ذکر شد بایستی موقع را از دست ندهند.

سردار معظم کردستانی

می فرمایند .

رئیس - بفرمایند ؟

سردار معظم کردستانی - در صورتیکه مخیر معتمد اعیان این اعتراض را تصدیق فرمایند و در آن وقت هم در نظر داشته باشند نظر اینکه بنا به ماده ۱۸۸ قانون اساسی الفاظ تفاوت قوتسولگریها هم است بنده قانع خواهم شد .

رئیس - آقای دولت آبادی (اجازه) حاج میرزا شایخ محمد دول آبادی - بنده می قانع شوم .

رئیس - در فصل شانزدهم دیگر اعتراضی نیست فصل بیستم مطرح است ولی در فصل مقدم در نسخه ترجمه بازرگانی لغوی در سطر هفتم با الفاظ مالکات لفظ نظامی باید علاوه شود یعنی نوشته شود برای حفاظت نظامی یا عوارض نظامی آقای فقیه الملک در اینجاست پس اعتراضی را ندارم

فقیه الملک - اعتراض بنده علیه بود که فرمودند و اصلاح شد دیگر اعتراضی ندارم

رئیس - پس در فصل مقدم ایرادی نیست در فصل بیستم هم و نوردهم نیز اعتراض شده فصل بیستم مطرح است

آقای سردار معظم خراسانی اجازه نطق سردار معظم - سابق بر این دولت ایران نسبت به صادرات خودش دارای حق ترانزیت غیر محدود بود تمام مال التجاره خود را بدون هیچ نوع مسؤولیتی از طریق روسیه بفرستد و هر جا میخواست می فروخت لکن ترانزیت واردات محدود بود و دولت روسیه حق برای دولت ایران قائل شده بود زیرا دولت ایران حق داشت بوسیله گمرکستان از هر نقطه که میل داشته باشد هر چه بخواهد بیاورد و اگر کند متأسفانه در فصل بیستم این عهدنامه این نفع محفوظ نشده است و وجود اینکه گمرک خارجه روسیه هیچ بند در مرزها مودش برای احقاق ترانزیت معاف داشته است یعنی ما حق داریم از طریق روسیه و متعین روسیه

مال التجاره خود را بهر مملکت بخواهیم حمل کنیم و هم چنین حق داریم از هر مملکت دیگری بخواهیم از طریق روسیه امتعه خارج را وارد خاک ایران کنیم یا اینکه چنین اصرار کنیم خارجه روسیه چه چیز این برای ما شناخته است و بنا اعلان کرده است معذرت در این عهدنامه این اصل باین درجه کاهش منظور نشده در صورتیکه من بقیه دارم اگر بیاوریم دولت خود روسیه مراجعه کنیم خود آنها هم تصدیق خواهند کرد که شاید این اشتباه فقط قلمی باشد و دولت روسیه ملت به نفع ندهد است دولت و ملت ایران حق ترانزیت صادرات خود را داشته ولی حق ترانزیت واردات او محدود باشد و برای جریان این نحو بنده پیشنهاد کرده در فصل بیستم این نکته ملحوظ شود و چون پیشنهاد بنده اصلی شده و در دست تمام نمایندگان معتمد است لهذا از خواننده پیشنهاد خودم خوداری میکنم و تصور این است که مملکت ایران و روسیه متقابلاً حق داشته باشند چه در واردات و چه در صادرات خودشان در خاک یکدیگر و در خاک متعین یکدیگر دارای حق ترانزیت باشند می توانند مال التجاره را از طریق مملکتین وارد خاک خود کنند یا اینکه مال التجاره خود را از خاک یکدیگر خارج کنند این بود مقصود بنده حالا اگر آقای مخیر قبول فرمایند بنده عرضی ندارم

رئیس - در این باب اعتراضات زیادی شده و ناطقین هم زیادند و چون مدتی است مجلس تشکیل شده اگر مخالفتی نباشد چند دقیقه تنفس داده شود در این موقع آقایان نمایندگان برای تنفس از مجلس خارج (و پس از نیم ساعت مجدداً جلسه تشکیل گردید)

رئیس - آقای آقا میرزا سید حسن کاشانی (اجازه نطق)

آقا میرزا سید حسن - بنده هم همانطور که آقای سردار معظم اظهار کردند در این ماده اعتراض دارم و امیدوارم کمیسیون خارجه این ماده را بزودی اصلاح کند و مجلس بیارود

رئیس - آقای فقیه الملک (اجازه نطق)

فقیه الملک - اهمیت این ماده خیلی فوق العاده است و تقریباً نسبت برویه که سابق معمول بوده چندان تفاوتی ندارد زیرا آنوقت هم دولت ثالث برای ورود امتعه خود بگاک ایران مجبور بتأدیه حقوق گمرکی بود و حق ترانزیت نداشت ولی امتعه ایران ممکن بود بطور ترانزیت عبور کند در صورتی که دو قسمت عمده مال التجاره از مالک دیگر بایند بایران بیاید و اگر این حق را از ما بخواهند سلب کنند هیچ همراهی و مساعدتی با ما نشده بخصوص که در مرزها سابق گمرک خارجه روسیه مطلب را واضح کرده که از هر جا بخواهند با استفاده از حق ترانزیت بتوانیم مال التجاره وارد کنیم در این صورت بنده تصور می کنم مخیر کمیسیون این ماده را مسترد دارند و در کمیسیون تحت مطالعه در آید

رئیس - آقای ملک الشیراه (اجازه)

ملک الشیراه اعلی همانطور که آقایان فرمودند یکی از معایری زندگی تجارانی ایران مسئله ترانزیت است و اینکه تمام ملل متدینه امروزه مسائل تجارانی اهمیت می دهند راجع به صادراتشان است ولی برعکس نظر باینکه ما متأسفانه یک تجارت مرتب نداریم واردات خودمان باید بیشتر اهمیت بدهیم برای اینکه یک قسمت از صادرات ما بخود روسیه فروخته میشود از قبیل خشک بار و قسمت زیادی از محصولات اولیه و مواد خام یک قسمتی از صنایع ما از قبیل بنه و قالی و یشم ممکن است بسایر نقاط دنیا حمل شود و قسمتی از آنها را ممکن است از سایر نقاط عبور دهیم لکن مسئله مهم واردات است و اگر حق وارد کردن امتعه و سایر دول را از روسیه نداشته باشیم در حال معصورت تجارانی واقع خواهیم شد آنوقت مجبوریم یک قسمت از واردات شمال و شرق خودمان را بیا از خود روسیه خریداری کنیم یعنی او از مصنوعات خودش بفروشد و بازار سایر دول بفروشد و بهمانطور شد و قطعاً آن مقامی را که آنها در فروش منظور خواهند داشت تعین بخیر میار میشود که ما باشیم بنا بر این معصورتی را که می خواهیم از او مالک دیگر از نقطه نظر نزدیکی راه از روسیه وارد کنیم باید یک گمرک گمرانی

در روسیه و یک گمرک دیگر در ایران بدهیم و این یک ضرورتی است ایران خواهد بود بنابراین همانطور که آقایان فرمودند حق ترانزیت یعنی حق این که بوسیله ترانزیت می توانیم مال التجاره وارد کنیم برای ما یک فایده حیاتی است و در این سنواتی که در امر روسیه بایران بسته شده بود یا خود روسیه مال التجاره نداشت که بیا بفرستد تا حدی معصورت تجارانی محسوس باشد چنان که در همین سنوات اخیر یک قسمت قالی بلکه تمام نرودات ایران فدا می شده و مادر حال انحصار تجارت واقع و مجبور شدیم مال التجاره وارد خود را از دولات مخصوص تهیه و خریداری کنیم و چه اندازه از نرودات ما بهین جهت که با دولات مخصوصی طرف بودیم بیاد رفت چنانچه امروز در تمام بازارهای ایران این مسئله محسوس است بنابراین بنده فوق العاده با آقایان موافقم که اگر حق ترانزیت وارد کردن امتعه از راه روسیه به ما داده شود نه تنها ما از معافه نمی توانیم استفاده کنیم بلکه خود این فصل بخصوص یک فصل لغوی خواهد بود برای این که یکی از حوائج کامل ما این است که بتوانیم مال التجاره دنیا را از راه نزدیکی بایک حق مختصر ترانزیتی وارد کنیم و اگر چنانچه این حق ما داده نشود بنده باین ماده مخالفم و امیدوارم کمیسیون یک مطالباتی بکنند بلکه بنمایند دولت سویت بتواند این قضیه را حل نماید و چنانچه آقایان فرمودند کمیسیون خارجه در امره که نوشته بخاور مطلق حق ترانزیت را به ما داده است و در اینجا بنده نمی دانم چه شده است یا بقول سردار معظم سهو یا تمسلی شده است که از برای ما خیلی گران خواهد بود

رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه نطق)

آقا سید فاضل - حقیقتاً عدم مراعات

ترانزیت در واردات که از این ماده بیستم مستفاد می شود مضرت نجات اقتصادی و تجارتی ایران است و گمان می کنم از کثرت و وضوح محتاج شرح دادن نباشد و بنده همانطور که آقایان فرمودند معتقد هستم که در واردات این مسئله قید خود که از هر جا بتوانیم وارد کنیم و هر دولتی آزاد باشد

از آقای مخیر معتمد تقاضای کنم یک ترتیبی بفرمایند که این حق برای ما محفوظ بماند و ما بتوانیم صادر و وارد را بهر جا بخواهیم با حفظ حق ترانزیت ببریم و بیاروریم

رئیس - عقیقه آقای مخیر چیست

مخیر کمیسیون خارجه ارجاع به کمیسیون را از برای فصل بیستم بنده می پذیرم

رئیس - مذاکرات در فصل بیستم تمام شد

فصل بیست و یکم اعتراض ندارد

فصل بیست و دوم مطرح است - آقای ملک الشیراه

اعتراضی داشتند

ملک الشیراه - اعتراضی بنده به آن قواعد و مقررات جاریه مملکتی بوده این از نتیجه معافه تر کمن چائی بوده است که در سابق یک عبارات و قواعدی جاری بوده که در موقع ورود نمایندگان سیاسی روسیه بایران اجراء و معتمد قواعد برای دو کالاهای واردات هم شناخته شده و نسبت بتمام مأمورین خارجه این سابقه معمول بوده ولی در مملکت روسیه نظر به بیرون این عبارات نسبت بیاوریم ایران جریان نداشت و از این کلام ممکن است این طور استنباط شود که مأمورین حکومت مساوات و حکومت اشتراکی روسیه در نظر دارند که در آیین معاهدات و قوانین رسمی را کمی توان که فرض کرد تجدید کند و نمایندگان آنها با همان عبارات تلقی شوند با همان عبارات نمایندگان آنها پذیرفته شوند در صورتیکه نسبت بپایانده سیاسی آنها هم باید این قواعد متروک شود چنانکه در مملکت خود آنها این قواعد نیست و حال هم بنده متذکر می شوم که بلکه با تمام مساعدت حکومت شوروی روسیه اساساً این قبیل عبارات و مراسم از پیش برود زیرا نه تنها نسبت بیاوریم حکومت شوروی روسیه ممکن باجران این عبارت رسوم نباید باشیم بلکه شاید بتوانیم با کمک دولت شوروی روسیه این قبیل عبارات و رسوم روسیه را نسبت به تمام دول خارجه متروک بداریم و آنها را قانع کنیم که این عبارات گفته شده است زیرا با روح متجدد پروری دولت مساوات هم منافات دارد این است که بنده تذکر می دهم که در اینجا با کمک مشترک روسه و ایرانیها اصلا این قبیل عبارات ترک شود

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)

حاج شیخ اسدالله - بنده نسبت با کثرت این اعتراضاتی که امشب در مجلس نسبت بپروا این معافه شد یک نظریات و عقایدی داشت لکن چون موقع آن گذشت نظریات خود را برای شورنشانی نگاه می دارم ولی این فرمایش را که آقای ملک

الشیراه نسبت باین فصل فرمودند بنده وارد نمی دانم زیرا دو دولت دوست هم جوار باهم معاذه می بندند و قرار می دهند نمایندگان آنها مطابق معمول مملکت همان طور که با نمایندگان سیاسی دول کامله الوداد معمول می شود به آنها رفتار شود عبارت خیلی ساده و صاف است و این همه بیج و خم نباید داد آبی می فرمایند در معاملاتی که نسبت به نمایندگان سایر دول می شود یک نظیر خصوصی را خودمان قائل شویم یا اینکه می خواهید اساس عبارات و عملیاتی که نسبت به نمایندگان دول در ممالک دیگر مجری و معمول است آنرا بهم بزنید اساس او را بنده و شما نمی توانیم بهم بزنیم آنهم دست دنیا و ممالک متدینه است فقط در معافه خودمان می توانیم اظهار بکنیم که نسبت به نمایندگان خودمان در روسیه و نمایندگان روسیه در ایران همان معاملاتی که با نمایندگان سیاسی می شود همان معامله را با آنها معمول بداریم عبارت باین مناف ساده این همه بیج و خم لازم ندارد و بنده هیچ ایرادی نییستم

رئیس - آقای ملک الشیراه (اجازه)

ملک الشیراه - بنده گمان می کنم آقای شیخ اسدالله عرض بنده مرا متذکر شد زیرا که صاحب اسل فقیه داده شد بنده عرض نکردم مقررات و عبارات بین المللی را ما با روسیه معمول نداریم بنده این عرض را نکردم زیرا این نظر بنده عادات و رسومات بین المللی این اندازه نخواهد بود که تقاضای متشویب آنها بشود مقصود بنده در آن عادات و رسومات که در طرز پذیرائی مأمورین روسیه در ایران سابقه شده است و قدم بگذارم چو رفت اند و تا اندازه پیشرفت کرده است که بایستی مسائل باشی و ایشک آقای باشی با چماق قره در آن ترتیبات که مسبوقه جلو نماینده این عادات و رسومات که در سایر جاها معمول نیست عرض نکردم زیرا این عبارات نظر به شرقی بودن معمول شده مخصوصاً ایران نسبت بیاوریم روسیه اینطور جریان داشت بعد که سایر دول هم بایران مأمور فرستادند از نقطه نظر اینکه با آنها این بایستی حق دول کامله الوداد داده شود نسبت به آنها نیز معمول شد بلکه این حق عبارات بوده که نسبت بیاوریم روسیه در ایران جاری شده بود و تمام آنها این حق در ایران داده شده بود ولی در عین حال نسبت بنمایندگان روسیه این ترتیبات معمول نبود و آنها آنطور رفتار نیست این فصل هم می گوید قوانین از عبارات و آدائی گذرد مملکت برای پذیرائی قونسولها و مأمورین سیاسی مقرر است استفاده خواهند کرد و اینطور میرساند که آن عادات و ترتیباتی که در ایران سابق بود بحال خود باید بماند و آن رسوم و قواعدی هم که در روسیه هست باقی بماند نتیجه این میشود که مأمورین روسیه در ایران همان طوریکه سابق معمول بوده است با آنها رفتار شود پذیرائی شوند ولی چون در روسیه این ترتیبات معمول نیست نمایندگان ایران دارای هیچ حق نباشند این بین المتماثل شده باین چون متقابل

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا (اجازه نطق)

محمد هاشم میرزا - چون آقای ملک الشیراه عادات و رسوم ما را قابل تنقید می دانند بنده عرض میکنم تمام عادات شرقی زمین قابل تنقید نیست (گفته شد صحیح است)

رئیس - عقیقه آقای مخیر از این باب چیست

مخیر - بنده ارجاع بکمیسیون را لازم نمی دانم و نمی پذیرم

رئیس - رأی میگیریم آقایانیکه اعتراض آقای ملک الشیراه را قابل توجه می دانند قیام نمایند

نست اساساً بقیه بنده باید نسخ شود از اصل هم بنده عبارات و رسومات و جریانات شرقی معتقد نیستم و میل دارم باین وسیله در ضمن این عهدنامه بعضی از آن عادات و رسوم غیر حق یا مضحک از بین برود و الا بنده نظری به عادات جاریه بین المللی نداشتم مقصود من سابقه هائی بود که در موقع پذیرائی مأمورین دولت روس برای این مملکت پیدا شد و جریان پیدا کرد در این مالک کم کم جزو سابقه شده است بهر حال شاید آقای مخیر توضیحاتی بدهند که بنده قانع شوم

معاون وزیر امور خارجه بنده برای توضیح می خواستم عرض کنم که اول تشریفاتی که سابقاً معمول بود بموجب عهدنامه

ترکمن چای بوده که آن ترتیبات ملغی شده است و آنچه در این جا گفته اند مقصود احترامات و تشریفات است که امروز درباره سایر نمایندگان خارجه مراعات میشود و این آن درباره نمایندگان روسیه بایستی رعایت شود و البته تصدیق می فرمایند که در وقت مملکتی عین نمایندگان سیاسی خارجه از حیث اقدامات و تشریفات مختصر تفاوتی هست تشریفات در دهه جا یک شخص هست ولی در ایران نسبت بنمایندگان سیاسی خارجه ابتدا فرقی در تشریفات داده نمی شود

رئیس - آقای فقیه الملک (اجازه)

فقیه الملک - بنده با اظهارات آقای معاون وزارت خارجه موافقم و برای اصلاح آقای ملک الشیراه عرض می کنم فقط الفا عهد نامه ترکمن چائی آن قسمت تشریفات را ملغی نموده بلکه مدتی قبل از آنکه عهدنامه ترکمن چای ملغی شود این تشریفات از بین رفته بود زیرا در موقعیکه این تشریفات برقرار شده بود در مرکز هم کالسه که نبود و قدیم شده بود که با

اسب سربازان مطلقاً و جوارب قرمز و غیره باید پذیرائی شود و حالا بکنی از میان رفته و حتی مهمان داری هم که باید برود هیچ نمیدارد و اگر یک عادات و تشریفات بود بموجب مقتضیات وقت بوده و امروزه اگر قواعدی در مملکت نسبت بکنی از سفران کبار و وزران مغتدار رفتار شود هیچ معقول نیست که نسبت بنمایندگان روسیه چون در مملکت آنها معمول نیست در اینجا قصور شود بنابراین آنها هر چه نسبت بسایر نمایندگان خارجه معمول دارند نسبت بیاوریم معمول می دارند و ما هم آنها نسبت بسایر نمایندگان معمول می داریم باید با آنها رفتار کنیم

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا (اجازه نطق)

محمد هاشم میرزا - چون آقای ملک الشیراه عادات و رسوم ما را قابل تنقید می دانند بنده عرض میکنم تمام عادات شرقی زمین قابل تنقید نیست (گفته شد صحیح است)

رئیس - عقیقه آقای مخیر از این باب چیست

مخیر - بنده ارجاع بکمیسیون را لازم نمی دانم و نمی پذیرم

رئیس - رأی میگیریم آقایانیکه اعتراض آقای ملک الشیراه را قابل توجه می دانند قیام نمایند

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی ایران

دوره چهارم

رئیس - آقای ملک الشعراء پیشنهاد قیام نمودند
اعتراض نیست فصل بیست و سوم
ملک الشعراء اعتراض دارم
سردار معظم - يك اصلاح عبارتی را بنده
می خواهم عرض کنم.
رئیس - بفرمائید
سردار معظم - در آنجا نوشته شده در حقیقت
مکان مدت قبلی باید اصلاح بشود
آقای میرزاهاشم آشتیانی - کلامه در بعد از
حتی الامکان باید باشد

رئیس - بلی باید نوشته شود حتی الامکان در
مدت قبلی بعمل خواهد آمد
ملک الشعراء - گمان می کنم بانکام این فصل
ممکن است يك اعتراض نسبت به تصدیق شدن این
معاهده بشود متصور بنده این بود که اگر نسبت باین
فصل تکیه شود مثلاً میبایستی در بازدهم رمضان این
معاهده تصدیق شود زیرا سه ماه پس از نوشته شدن
این معاهده مصادف با نیمه رمضان میشود در صورتیکه
آنوقت در ایران کودتا پیش آمد و مجلس بناچار اقدام
بود و تاکنون از آن سه ماه چندین ماه گذشته و مجلس
تازه موفق شده است طرح این معاهده را بگذرد
اعتراض بنده این بود و اگر لازم است در اینجا دقتی
بشود که منجر بیک نگرانیهای نشود بنده اهمیتی
باین قضیه نمی دهم اگر کمیسیون عالی در این فصل تدبیر
بندهم عرض ندارم.

رئیس - (خطاب به آقای نصرت الدوله) کمیسیون
در این باب چیزی گوید ؟
مخبر - بنده درست نمیتوانم در این باب اظهار
عقیده کنم چون آقای ملک الشعراء از نقطه نظر خود
ماده و خود عهد نامه اعتراض مستقیم فرمودند
شاید ایراد در نظر نوشته شدن این فصل و سبب انکاری
در رعایت قوانین اساسی داشت باشند و این مسئله
هم به مجرد آموختن عهدنامه به مجلس شورای ملی و
تصویب شدن رفع میشود گذشته از این آقای ملک
الشعراء را منکر میکنم که اگر در جلسه اول قید
شده که معاهده باید در ظرف سه ماه تصدیق شود در
جمله تالی (میاده نسخهای عهدنامه در هر طهران
حتی الامکان در مدت قبلی بعمل خواهد آمد) خود
تا اندازه این مسئله را اصلاح میکند و گمان میکنم
آن ایرادی را که ایشان فرمودند ندارد بشود
رئیس - آقای سردار معظم خراسانی (اجازه
نطق)

سردار معظم - بنده تصور میکنم بعضی
مسائل اعتبار مشروط دارد نه مطابق یکی از آنها
همین مطلبی است که الان مطرح بحث است اگر چه
در فصل بیست و چهارم قیده نشده است که این مدت
همان مدتی است که برای تعیین عهدنامه تصویب
مجلس لازم است ولی چون ما میدانیم که در مملکت ما
اعتبار عهدنامه اعتبار امتیاز است اعتبار قراردادها
کلیه این مسائلی که در قانون اساسی ما شرط تصویب
مجلس شده است اگر با مضای مجلس سازگار باشد

هیچ مانوری هیچ زمامداری نمیتواند ناقض قانون
اساسی باشد و قانون اساسی اعتبار خودش را دارد
تقبل هر دو و مانوری موقعی اعتبار دارد که آن
تقبل با قانون اساسی موافقت کند و مادامی که آن قبل با قانون
اساسی موافقت نکند از درجه اعتبار ساقط است بنا بر این در
آن موقعی که این عهدنامه نوشته شده موقعی بود که
مجلس شورای ملی در شرف افتتاح بود و عهده زاری
از نمایندگان در طهران حاضر بودند و دولت آن زمان
که دستور العمل امضاء این عهدنامه را بامور خودش
دار خیال میکرد که در ظرف ۲ هفته مجلس منعقد
خواهد شد و در ظرف دو ماه که این عهدنامه مدارج
قانونی خود را طی خواهد کرد و آنوقت اطلاع
نداشت که در تاسی پیش خواهد آمد و کلاهی مجلس شورای
ملی متفرق و مجبوس ویا قید خواهد شد باین مناسبت
سه ماه معین کرد و تصور میکرد تا سه ماه تصویب مجلس
خواهد رسید آن ترتیبات که پیش آمده تا آخر در معاهده
حاضر حاصل شد پس این مدت سه ماه الزامی ندارد
زیرا اعتبار قطعی عهدنامه همانطور که قانون اساسی
معین کرده منوط به تصویب مجلس شورای ملی است
(جمعی گفتند صحیح است)

رئیس - پس نسبت به فصل بیست و چهارم
کمیسیون اظهار رای نمیکند
مخبر - چرا کمیسیون با تمام این اظهارات که
شد کلاماً موافق است لکن ارجاع به کمیسیون را لازم
نمیداند و با این مذاکره که شده مخالفتی ندارد و
کلاماً موافق است

ملک الشعراء - بندهم موافقم
رئیس - اعتراض خودتان را مسترد می -
دارید ؟

ملک الشعراء - بلی
رئیس - یعنی با فصل بیست و چهارم و بیست و ششم
اعتراضی نیست خود اول این عهدنامه ختم شد باید
رای گرفت بشود که شور دوم بشود آقایانی که
تصویب می کنند شور دوم بشود قیام فرمایند
(تمام نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد جلسه آینده روز سه شنبه
دو ساعت با غروب مانده دستور آن شور دوم در عهدنامه
افغان و ایران خواهد بود مخالفی نیست ؟
(اظهاری نشد)

مجلس سعادت از شب گذشته ختم شد

جلسه ۴۷
صورت مشروح مجلس یوم سه
شنبه ششم ذی القعدة ۱۳۴۰ مطابق
چهاردهم فروردین ۱۳۰۰

مجلس مقارن غروب در تحت ریاست آقای سردار
معظم نایب رئیس تشکیل گردید صورت مجلس یوم
شنبه چهاردهم فروردین را آقای تدین قرائت نمودند
نایب رئیس - در صورت مجلس اعتراضی نیست ؟
محقق العیضاء - بنده کتباً اجازه خواسته
بودم در صورت مجلس بنده راجع و غائبین بدون اجازه
نوشته اند

نایب رئیس اصلاح میشود - دیگر اعتراضی نیست ؟
(اظهاری نشد)
نایب رئیس - صورت مجلس تصویب شد قبل از
آنکه داخل دستور شوم چند فقره مطابقت که باید
بعرض مجلس برسد یکی تلگراف است که کار پوشش
رسیده و کمیسیون عراض قرائت آنرا در مجلس لازم
داشته است بعداً قرائت میشود

(آقای تدین بمضمون ذیل قرائت نمودند)
مقام متبحر ریاست و وزراء عظام دامت شوکت
کمیسیون مجلس شورای ملی شهادت ارکانه کمیته جریده
فریده ایران - کمیته جریده فریده طرفان تلگراف بشارت
آمیز مسرت انگیز مبارک بندگان حضرت اشرف اعظم
آقای قوام السلطنه رئیس الوزراء دامت شوکت
راجع بامتناز فقط شمال توسط آقای مستشار الدوله
حکمران بنادر واصل وزارت آن اسباب مسرت و
امیدواری عمومی گردیده حقیقت این امتیاز خجسته که
برای سعادت استفاده عمومی مالایران برقرار گشته
و کاشف از قوه فکر و جد و برای تمام قوه مقننه
و قوه مجریه است ما را به حیات سیاسی و زندگانی
اقتصادی ایران امیدوار ساخت و رفیق داریم که اولیای
امور خود را از نقطه نظر حفظ استقلال و آزادی مملکت
در شرائط آن ملاحظه متابع اقتصادی و سیاسی ایران
رعایت و از این منبع مهم ثروت میوه که در خور
شان خود صاحبان مملکت است منظور بنده و آن شروطی
که متافعی منافع عموم مملکت است اقرار فرموده اند
از آنجا که اولیای امور مقننه

ضروری خودمان کمال اطمینان داریم امیدواریم همان
طور که در متن تلگراف و غیره فرموده اند با داشتن
جامعیتی و جدیت فکر اتحاد آمل و مرام عمومی این
اقدام خدایستد و موجب ازدیاد و موجب تکمیل آرایش
عمومی شود در خانه تشکرات قابیه خود را از این
موفقیت شایان تقدیم اعزاء محترم مجلس مقدس و هر چه
محترم دولت خاصه بندگان حضرت اشرف اعظم آقای
رئیس الوزراء مدظله می نمایم و از خداوند متعال
مسئلت داریم که ملت و دولت ما عظمت و اقتدار
گردیده تا اینکه در تحت لوای مجاهدات حسنه اولیای
امور بتوانیم اولین مقام سیاسی و اجتماعی خود را
احرار نماییم

تدین - تقریباً چهارده پانزده امضاء
هم دارد

نایب رئیس - نظر باینکه کمیسیون قوانین
مالیه بواسطه فوت مرحوم معتقد الدوله يك نفر عضو
کسر دارد آقایان باید پس از ختم جلسه بجای آن
مرحوم يك نفر دیگری را انتخاب کنند و در آخر جلسه
مستخرجین آراء منتخب خواهند شد دیگر آنکه مجلس
شورای ملی کمیتهای مرکب از شش نفر معین نموده
بود که بضمیمه سه نفر پیشنهاد کنندگان برای تعیین
طرز رسیدگی باینمات زمامداران دوره گذشت
مطالعاتی بنایند اساسی آقایانی که انتخاب شده اند
بعرض برسد

آقایان سلطان العلماء - حاج شیخ اسدالله -
صدرالاسلام - آقا شیخ محمد جواد - مساوات

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی

دوره چهارم

تصویب نکرده و باعث شده است که نماینده محترم
افغانستان بایران آمده و آن روابط حسنه که در زمانی
بود مابین این دو دولت اسلامی قطع شده بود تجدید
شده است کمال مسرت را دارم و خواستم این مسئله
را که برای ملت ایران بهترین سعادت و کامیابی است
عرض کرده باشم.

نایب رئیس - بایدرای بکیریم در معاهده متعقد
مابین ایران و افغانستان ماده واحده پیشنهادی دولت
خوانده می شود و بآن ماده رای می گیریم آقای تدین
بمضمون ذیل قرائت نمودند

ماده واحده - مجلس شورای ملی بدولت اجازه
می دهد که عهدنامه مودت و تجارت متعقد بین دولین
ایران و افغانستان را که مشتمل بر دوازده فصل و دو
فصل الحاقیه است و ضمیمه به آن قانون است
مبادله نماید

نایب رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)
حاج شیخ اسدالله - بنده نسبت باین ماده چون
در ضمن آن نوشته شده است معاهده تجارنی مخالفم
که معاهده نیست فقط معاهده سیاسی است دیگر معاهده
تجارنی نداریم

نایب رئیس - دوه معاهده نیست فقط يك معاهده
است و در این معاهده مسائل راجع بسیاست و تجارت
هر دو در نظر گرفته شده لذا این قبیل معاهدات مشهور
شده است معاهده تجارنی و سیاسی

آقای آقا شیخ محمد جواد (اجازه)
آقا شیخ محمد جواد - این عهدنامه قرارداد
تجارنی نیست و بنسبت اینکه در فصل هشتم می -
گوید برای استحکام مناسبات و دادیه و روابط تجارنی
طرفین متعاهدین الی آخر ۰۰۰۰۰ باید قرارداد
تجارته بعد از این نوشته شود و بمجلس شورای ملی
پیشنهاد شود

مخبر - بنده این ایراد را تصور نمی کنم و اورد
باشد برای اینکه مبتای قرارداد تجارنی همین عهدنامه
است منتهی قراردادی که اصول و ترتیبات آن را تعیین
می کند بعد تصویب خواهد رسید باین ملاحظه میتوان
این عهدنامه را عهدنامه تجارنی و سیاسی هر دو خوانده
و اشکالی هم ندارد.

نایب رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله
(اجازه)
حاج شیخ اسدالله - تصور می کنم اینجا
اشتباه شده باشد و لفظ تجارنی بایر برداشته شود زیرا
در ضمن معاهده سیاسی بدولت اجازه داده شده است
که يك معاهده تجارنی هم بسته شود در حالی که قرارداد
تجارنی باید بمجلس بیاید و مجلس باید آنرا مثل همین
معاهده سیاسی تصویب بکند و این معاهده بهیچوجه
معاهده تجارنی نیست فقط يك معاهده سیاسی است که
در ضمن آن اشاره بمعاهده تجارنی هم شده است که
باید بمجلس بیاید ولی در این ماده تصریح شده
است که دولت مجاز است معاهده سیاسی و تجارنی را
امضاء کند و املا معاهده تجارنی ندیده ایم و اگر
هست باید بمجلس بیاید این است که لفظ تجارته در اینجا

کابینه آقای مشیر الدوله يك بودجه برای اداره تصدیق
معین شده که از بودجه سابق کمتر بوده ولی آن بودجه
را وزارت مالیه با ادارات ثلاث خیلی دیر ابلاغ کرده
و تا زمانی که بودجه جدید ابلاغ نشده بود که ادارات
ثلاث همان بودجه قدیم بوده و بعد از اینکه بودجه
جدید ابلاغ شد مطابق همان بودجه رفتار شده است
البته اگر بحسابات هم رجوع و دقتی بشود معلوم
خواهد شد که مطابق بودجه قدیم که در زمان کابینه
آقای وثوق الدوله یعنی قبل از کابینه آقای مشیر الدوله
نوشته شده خرج کرده یا خیر و اگر مطابق آن بودجه
خرج شده باشد اعتراض باورارد نیست.

نایب رئیس - شورتی در عهدنامه بین ایران و
افغانستان هم جزو دستور است
وزیر مالیه - اگر اجازه بفرمائید بنده چون
میخواهم مرخص شوم آقای عزالملك را بسمت معاونت
وزارت مالیه معرفی می کنم

نایب رئیس - بسیار خوب داخل در شور تانی
عهدنامه می شویم در فصل اول اعتراضی نیست ؟
(اظهاری نشد)

نایب رئیس - در فصل دوم اعتراضی هست ؟
(اظهاری نشد)

نایب رئیس - در فصل سوم بطور و آقای
مستشار السلطنه (اجازه)
مستشار السلطنه - ممکن است این فصول
خوانده شود

نایب رئیس - غیر زیرا طبع و توزیع شده است
که آقایان نمایندگان قبل ملاحظه بفرمایند در فصل
سوم اعتراضی نیست ؟ (اظهاری نشد) در فصل چهارم
ایرادی هست ؟ (ایرادی نشد) در فصل پنجم هم متعرض
نیست ؟ (گفتند خیر) در فصل ششم مخالفی نیست ؟
(جوابی داده نشد) در فصل هفتم چهارم (اظهاری
نشد) در فصل هشتم و نهم ایرادی نیست ؟ (بعضی
گفتند خیر) در فصل دهم و یازدهم و دوازدهم مخالفی
هست ؟ (مخالفی نشد) در فصل اول الحاقیه اعتراضی
هست ؟ (اعتراضی نبود) در فصل دوم بطور (اظهاری
نشد) شور در کلیات عهدنامه ایران و افغانستان است
نسبت بکلیات مخالفی نیست ؟ آقای آقا سید یعقوب
(اجازه)

نایب رئیس - در این عهدنامه محمد هاشم میرزا
(اجازه)
محمد هاشم میرزا - البته در سؤال موضوع
اعتراض در بین نیست سؤال برای دانستن مطلب است
ولی جواب بنده داده نشد بنده عرض کردم که موسی
خان دوسه ماه است از ریاست اداره تصدیق منقضی شده
است از طرف وزارت مالیه بحساب او رسیدگی شده است
یا خیر ؟ و قسمت دوم سؤال این بود که اگر
اضافه بر بودجه خرج شده است معلوم است چقدر است ؟
و تکلیفی برای او معین شده است یا خیر ؟ و اگر معین
شده است بفرمائید.

وزیر مالیه - اولاً موسی خان شخص صاحب
جمعی نبود که بعد از عزل او بحساب او رسیدگی شود
یک نفر رئیس اداره بوده و يك صورتی از ولایات یا
از ادارات مرکزی برای او میفرستاده اند و فائز
محاسبات اداره حاضر است و ممکن است بآن دفاتر
رسیدگی شود در باب بودجه هم قبل از اینکه موسی
خان با آخر با بجان برود بنده از خود او تحقیق کردم
و پس از رفتن به آخر با بجان هم مجدداً سؤال کردم
از جوابی که نوشته است معلوم می شود که در زمان

فتح الدوله این شش نفر آقایان انتخاب شده اند که با
ضمیمه شدن نه نفر پیشنهاد کنندگان باید وسائل
عملی اجرای پیشنهاد را تهیه نمایند
کمیسیون دیگری برای تجدید نظر در قانون
انتخابات معین شد که اسامی منتخبین از این قرارداد است
آقایان این يك سطر صحیح است مشیر الدوله -
مدرس - ملک الشعراء - فویم الملك - سردار
معظم - خراسانی - آصف الممالک - امین الشریعه
شیخ الاسلام - صفهانی - شیخ ابراهیم زنجانی در دستور
امروز بعضی سؤالات که هست باید از آقایان وزراء
بشود و نظر باینکه ماده ۴۰ نظامنامه داخلی اجازه
می دهد که هم در ابتدای مجلس وهم در پایان مجلس
از وزراء سؤال بشود و آقای وزیر مالیه هم کار دارند
درخواست کرده اند در ابتدای مجلس از ایشان سؤال
بشود شاهزاده محمد هاشم میرزا از آقای وزیر مالیه
راجع بحساب موسی خان سؤال داشتند ؟

محمد هاشم میرزا - بنده می خواستم بدانم
در موقعی که موسی خان از اداره تصدیق رفت بحساب
او رسیدگی شده است یا خیر ؟ و اینکه می گویند چهل
و هشت هزار تومان اضافه بر بودجه که دولت منظور
داشته است بخرج آورده صحیح است یا خیر ؟ و اگر
صحیح است در اینجا چه اقدامی شده است

وزیر مالیه - در باب موسی خان در سال قبل
در زمان کابینه آقای مشیر الدوله يك بودجه برای اداره
تجدید معین شده بود ولی آمدن بودجه از طرف
وزارت مالیه خیلی دیر بآن اداره ابلاغ شده و موسی
خان مطابق بودجه قبل يك مخارج کرده که در کش
همان بودجه سابق تصدیق است و البته بحساب ادارات
ثلاث رسیدگی خواهد شد که مخارجی که شده مطابق
بودجه قبل آن اداره بوده است البته او اعتراض
وارد است زیرا بودجه که تصویب شده در او ابلاغ شده
است و اگر آن مخارج زائده بعد از ابلاغ شدن بودجه
بآورده البته تعقیب خواهد شد

نایب رئیس - شاهزاده محمد هاشم میرزا
(اجازه)

محمد هاشم میرزا - البته در سؤال موضوع
اعتراض در بین نیست سؤال برای دانستن مطلب است
ولی جواب بنده داده نشد بنده عرض کردم که موسی
خان دوسه ماه است از ریاست اداره تصدیق منقضی شده
است از طرف وزارت مالیه بحساب او رسیدگی شده است
یا خیر ؟ و قسمت دوم سؤال این بود که اگر
اضافه بر بودجه خرج شده است معلوم است چقدر است ؟
و تکلیفی برای او معین شده است یا خیر ؟ و اگر معین
شده است بفرمائید.

وزیر مالیه - اولاً موسی خان شخص صاحب
جمعی نبود که بعد از عزل او بحساب او رسیدگی شود
یک نفر رئیس اداره بوده و يك صورتی از ولایات یا
از ادارات مرکزی برای او میفرستاده اند و فائز
محاسبات اداره حاضر است و ممکن است بآن دفاتر
رسیدگی شود در باب بودجه هم قبل از اینکه موسی
خان با آخر با بجان برود بنده از خود او تحقیق کردم
و پس از رفتن به آخر با بجان هم مجدداً سؤال کردم
از جوابی که نوشته است معلوم می شود که در زمان

زباد است و این در دشت است.

معاونت وزارت امور خارجه - همانطور که مشهور است کمیسیون خارجه اظهار داشتند در ماده هفتم این عهدنامه اشاره بمسائل تجارتی شده است علاوه بر این که این یک اصطلاحی است که عهدنامه عالی که ما با سایر دول بسته ایم می گویند عهدنامه مودت و تجارت ولی البته ترتیب و قرارداد تجارتی در عهدنامه دیگر مدخل خواهد شد ولی اساس روابط تجارتی بموجب این عهدنامه مودت و تجارتی است و این شایسته میگویند عهدنامه مودت و تجارتی

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی

می دهد که عهدنامه مورخه پانزدهم شوال ۱۳۳۹ منعقد بین دولتیان هلندین ایران و افغانستان را که مشتمل بر دوازده فصل و دو فصل الحاقی است و ضمیمه باین قانون است مبادله نماید.

نایب رئیس - آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

نایب رئیس - آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

نایب رئیس - آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

دوره چهارم

نایب رئیس - آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

نایب رئیس - آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

نایب رئیس - آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

نایب رئیس - آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

نایب رئیس - آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

دوره چهارم

عاش را تمام کند این قانون هم حاضر باشد و این دو مسئله مهم که عملاً مربوط یکدیگر است یکمترتبه تهیه شود و البته کمیسیون بخواهد این کار را بکند با استحضار هیئت دولت خواهد بود و البته هیئت دولت اطلاع میدهند دولت نماینده میفرستد و این کار زودتر انجام داده میشود بنابراین باید اظهار عقیده و تشکر کنار گذاشت و سعی کرد از یک راه عملی تری زودتر بمقصود رسید زیرا اگر ما بخواهیم مدتی صبر کنیم تا هیئت دولت در این قانون تجدید نظر کند و بعد لایحه خود را بپس بیاورد آنوقت بکمیسیون های مربوطه رجوع شود يك مدت زیادی هم بکمیسیون مشغول باشد جز اینکه کار عقب خواهد افتاد نتیجه دیگری نخواهد داشت عیناً کار هم در مجلس کمتر است و ممکن است يك کمیسیون معین شود و با حضور نمایندگان دولت رسیدگی شود

نایب رئیس - آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

نایب رئیس - آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

نایب رئیس - آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی

تأسیس انجمنهای ایالتی و ولایتی و در آن قسمت که در آن قسمت که آقای مشیرالدوله فرمودند البته بهتر و جامع تر خواهد بود که دولت نظریات خود را تهیه که بمجلس شورای ملی تقدیم شود و در کمیسیون مذاقه شده و بعد بمعرض مجلس شورای ملی رسیده تصویب شود

نایب رئیس - نظر باینکه مقتضی بود بدواً پیشنهاد خوانده شود و مذاکره در اطراف این پیشنهاد در جلسه بعد شد و علاوه يك پیشنهادی هم از طرف آقای طباطبائی رسیده است و آنرا قرائت خواهد شد لهذا اگر مجلس شورای ملی موافقت کند و مذاکره ای بدوی این پیشنهاد را ختم کنیم و این دو پیشنهاد طبع و توزیع شود تا مطالعات دقیق تری در اطراف او شده جزو دستور بشود بهتر خواهد بود فعلاً پیشنهاد آقای طباطبائی که این پیشنهاد را تکمیل میکند قرائت میشود و بعد هر دو طبع و توزیع می شود

نایب رئیس - آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

نایب رئیس - آقایان نمایندگان فریب با اتفاق قیام ننمودند (نایب رئیس - تصویب شد پیشنهادی از طرف يك عده ای از آقایان نمایندگان شده است قرائت میشود)

نایب رئیس - بکمیسیون عدلیه رجوع می شود آقای حاج شیخ اسدالله هم سؤالی راجع به تشکیل ثبت اسناد دارند برای جواب حاضر هستید یا خیر؟

وزیر عدلیه - بعد جواب عرض خواهد شد

نایب رئیس - آقای نصرت الدوله سؤالی از آقای وزیر امور خارجه راجع بمذاکره اسلامبول دارند عین از طرف آقای وزیر اطلاع داده شده است که برای جواب دادن حاضر هستند میتوانست سؤالی خودشان را بفرمایند

نصرت الدوله - مدتی است که يك اخبار خیلی فضیحت آمیزی نسبت بپیش آمد مذاکرات اسلامبول در طهران منتشر شده من میخواهم بگویم همانی که که شنیده ام اینها تکرار کنیم برای اینکه حقیقتاً اگر این اخبار صحیح باشد کافی است که بنگه مامورین و بنگه اشخاصی که مسئولیت معین مامورین را دارند يك دسته و بطریق افاد و آرد و هم میفرموی خواهم از آقای وزیر امور خارجه که البته این انتشارات را همانطور که شنیده ام ایشان هم شنیده اند سؤال کنم که در این مدت چه اقدامی فرموده اند علاوه بر این انتشارات شنیده میشود نسبت بموضع اشخاصی که داخل در آن کار کرده بودند نقد و تندی هم شده و مجدداً به آنها کار رجوع کرده اند میخواهم ببینم اینهم صحت دارد یا خیر؟

معاون وزارت امور خارجه - بنده با کمال تأسف باید عرض کنم اطلاع اینکه بسؤال کننده محترم رسیده است بمذاکرات امور خارجه هم رسیده است

نایب رئیس - بنگه مامورین و بنگه اشخاصی که مسئولیت معین مامورین را دارند يك دسته و بطریق افاد و آرد و هم میفرموی خواهم از آقای وزیر امور خارجه که البته این انتشارات را همانطور که شنیده ام ایشان هم شنیده اند سؤال کنم که در این مدت چه اقدامی فرموده اند علاوه بر این انتشارات شنیده میشود نسبت بموضع اشخاصی که داخل در آن کار کرده بودند نقد و تندی هم شده و مجدداً به آنها کار رجوع کرده اند میخواهم ببینم اینهم صحت دارد یا خیر؟

فرماندهی را این کلمه اضافه نشود و در صورتیکه اگر بخواهیم
و غیر از این محتاج به تفسیر است و بملاوه لازم نیست
اگر مراجع سابقه بفرماندهی بخواهند و در وقت طرفین
کمیسیون تعیین نمایند و باید در یک مسئله مختلف به
افزودن نمایند و این است که اعضای کمیسیون باید قاطع باشد
حکم و مطلق هم این است که اعضای کمیسیون از طرفین
مساوی باشد علاوه بر این فرض بفرماندهی و پیوسته باشد
در صورتیکه محتاج هیچ معجز نیست حالا داخل مذاکره
بشمار می آید و در آنوقت که باید کمیسیون معین
شود مذاکره کنند

ارباب کبخسرو - اولاً بنده اعتراض به کمیسیون
و بشمار معین نداختم مقصد این بود که لابد با آن
تصمیمی که گرفته اند در وقت طرفین معین
بنده مورد قبول واقع نخواهد شد ولی باین شرحی که
آقای سخیر فرمودند که رعایت این مقصد شده و بنده
بنده قانع شدم

رئیس - پس اعتراض خود را مسترد میفرمائید
ارباب کبخسرو - بلی مسترد می نمایم
رئیس - پس شش در فصل سوم ختم شد یک
یک اصلاح هم در فصل دوم لازم بوده که فراموش
کردم آقایان عرض کنم لفظ استقلال فقط طبع شده
باید استقلال نوشته شود در فصل چهارم اعتراض
می شود فصل پنجم مطرح است آقای شیخ الاسلام
استغاثی (اجازه)

شیخ الاسلام - بنده پیشنهادی که تقدیم نموده بودم
مسترد نمود و دیگر پیشنهادی نکردم

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)

فهم الملک - در فصل پنجم و ششم ایراداتی
که بنده داشتم بمراجع هم ارساله که از طرف نماینده
مختبر مساوات روسیه رسیده توضیحی داده اند دیگر
جای احتمالی برای بنده باقی نمی ماند چون توضیح
داده اند که این حالات باید از طرف دستجات سطح باشد
تصدیقاتی که شده است هیچکدام در این مورد منظور
نیست بنابراین رفع اشکال بنده شده و اعتراض خود
را مسترد می نمایم

رئیس - آقای آقا سید فاضل چطور؟
آقا سید فاضل - بلی بعد از آن مراسله که از
طرف وزیر مختبر روسیه در جواب ارساله وزارت
امور خارجه رسیده است اعتراض بنده در فصل پنجم و
ششم مرتفع نمائید اما مسترد می نمایم
رئیس - آقای آقا سید فاضل مسترد داشتند
آقای ملک الشعراء هم غایب هستند اعتراض جدیدی
مرا از طرف آقای ارباب کبخسرو رسیده است
ارباب کبخسرو - آقای سردار معظم قبل از
پایان

رئیس - آقای سردار معظم خراسانی اجازه
سردار معظم - بنده هم در وقت بنده
پنجم بوده و مراسله رفع اختلافات مسترد کرده است
ولی چون بطور کلی آماره ذی دخل در تصویب
مستند است لهذا مستند می کنم عین مراسله در مجلس
قراول شود

رئیس - طبع و توزیع شده است معذرا قرائت

(آقای تدین بمضمون ذیل قرائت نمودند)

آقای وزیر امور خارجه در جواب مراسله مختبر روسیه
توضیحاتی در حق آنست که مقصود از مواد پنجم و ششم
قرار داد ما فقط در صورتی است که شروع تعلیمات
و مبارزه مسلحانه بر ضد روسیه و جمهوریهای شوروی
متعدد با او از طرف طرفداران رژیم و از گون شده
باید باراج آنها در بین دول دول خارجه آتفاقی کثیر
از گون نمودن دشمنان جمهوریهای کارگران و دهاقین
می توانست بهانه باشد چنانچه جبراً قسمتی از خاک ایران
را تصرف نموده و در آنجا محله برای حملات مستقیمه
خود یا وسیله برای کثرت و لوپوسها بجمهوریهای
شوروی و یا بنده روسیه حمله نمایند تشکیل داده
شود که هیچ وجه مبارزه شفاهی و ادبی با رژیم شوروی
از طرف دستجات ایرانی و دستجات فراریان روسیه
تا حدیکه معمولاً در بین دو دولت دوست اجازه داده
میشود در مواد مربوطه در نظر گرفته نشده است ولی
در خصوص مواد سیزده و بیست و همچنین ماده سیم
آنجا که بقول دولت متبوعه جناب مستطاب عالی در
تعیین قرارداد ۱۸۸۱ مختصر اشتباهی رخ داده است
دوستان بدون ترس بطوریکه بدو هم اظهار می نمود
دولت دوستدار با نهایت احساسات صادقانه نسبت
به ملت ایران هیچ وجه سد غیر لازمی را در طریق ترقی
و تعالی ایران در نظر نداشت و خود دوستدار بر طبق
این احساسات با کمال میل شروط محفوظ مانده
مناسبات دوستانه کافله بین دولین حاضر است در
مذاکرات اجماع بتغییر مواد فوق الذکر و قسمتهای
علیه در مواد بیل دولت علیه ایران و بر طبق منافع
روسیه مساعدات لازمه را بعمل آورد پس از این اظهار
دوستدار منتظر است که دولت متبوعه جناب مستطاب عالی
و مجلس شورای ملی در نزدیک ترین اوقات قرارداد
را بطوریکه در مراسله مختبر مستطاب عالی وعده داده
شده بتصویب رسانند در این موقع احترامات نماینده
مختار دولت روس شده در ایران در تدین

رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل هفتم بنده در شور
اول اعتراض خود را مسترد داشتم
رئیس - آقای فهم الملک
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - دیگر مخالفی نیست؟ (اظهاری نشد)
فصل هشتم مطرح است آقای آقا سید فاضل
اشکالی دارید؟

آقا سید فاضل - خیر

رئیس در فصل هشتم مخالفی نیست - فصل نهم
مطرح است آقای سردار معظم اعتراض دارید؟
سردار معظم - خیر در فصل نهم يك كلمه از
قلم افتاده است باید یادآوری شود

رئیس - بلی در اواخر فصل نهم بعد از لفظ
مجاناً باید (برای استفاده) اضافه شود فصل دهم
مطرح است آقای ارباب کبخسرو (اجازه)

ارباب کبخسرو - بنده در فصل دهم اعتراض
داشتم زیرا گمان می کنم آن کلمه که در ترجمه اول
نوشته شده بود بهتر از ترجمه ثانی باشد در ترجمه
اول نوشته بود (اسگله) در ترجمه اخیر (بندر انزلی)
نوشته شده است در صورتیکه انزلی قبلاً متعلق بایران
بوده است فقط اسکله است که بایران واگذار میشود
بنابراین بنده تصور می کنم اگر اسکله نوشته شود
بهتر است

رئیس - بلی - بقابل توجه بودن اعتراض رای
بگیریم

سردار معظم - در آن معاهده پرت نوشته شده
است و ترجمه آن بنده است ترجمه دیگری ندارد
ارباب کبخسرو - بنده عرض می کنم دولت روس
بندر انزلی را بایران نمی دهد بنده انزلی ملک ایران
است ما بطور میتوانیم اینطور رای بدیم فقط آن
چیزی را که آنجا ساخته اند بماند بماند این اصلاح
اساسی است و بآسانی نمیتوانیم رای بدیم
فهم الملک - در این بنده يك بیل ساخته اند که
معروف است بپرت انزلی خوب است بنویسند پرت
انزلی اینطور که نوشته شده شامل کیه انزلی میشود
و در صورتیکه مقصود همان بار انداز است که
ساخته اند خوب است همان افطی که معمول و دما است
نوشته شود

مختبر - بنده تصور می کنم بنده اصلاح شده
است برای همان قسمت ساختمان که آقای ارباب
فرمودند و مقصود بنده اصلاح جغرافیائی نیست حالا

رئیس - بنده هم مسترد
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

می نمایم

رئیس - آقای آقا سید یعقوب راجع به چه
مطلب است؟

آقا سید یعقوب - باین شرحی که خوانده شد
بنده نسبت بفصل پنجم و ششم با آنکای باین مراسله
رای میدهم

رئیس - راپورت را مگر ملاحظه نفرمودند
نوشته شده است با استناد باین مراسله فصل هفتم
مطرح است در فصل هفتم سه نفر معترض بودند یکی
آقای ملک الشعراء که غایب هستند دیگری آقای
آقا سید فاضل

آقا سید فاضل - در فصل هفتم بنده در شور
اول اعتراض خود را مسترد داشتم

رئیس - آقای فهم الملک

فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم

رئیس - دیگر مخالفی نیست؟ (اظهاری نشد)
فصل هشتم مطرح است آقای آقا سید فاضل
اشکالی دارید؟

آقا سید فاضل - خیر

رئیس در فصل هشتم مخالفی نیست - فصل نهم
مطرح است آقای سردار معظم اعتراض دارید؟

سردار معظم - خیر در فصل نهم يك كلمه از
قلم افتاده است باید یادآوری شود

رئیس - بلی در اواخر فصل نهم بعد از لفظ
مجاناً باید (برای استفاده) اضافه شود فصل دهم
مطرح است آقای ارباب کبخسرو (اجازه)

ارباب کبخسرو - بنده در فصل دهم اعتراض
داشتم زیرا گمان می کنم آن کلمه که در ترجمه اول
نوشته شده بود بهتر از ترجمه ثانی باشد در ترجمه
اول نوشته بود (اسگله) در ترجمه اخیر (بندر انزلی)
نوشته شده است در صورتیکه انزلی قبلاً متعلق بایران
بوده است فقط اسکله است که بایران واگذار میشود
بنابراین بنده تصور می کنم اگر اسکله نوشته شود
بهتر است

رئیس - بلی - بقابل توجه بودن اعتراض رای
بگیریم

سردار معظم - در آن معاهده پرت نوشته شده
است و ترجمه آن بنده است ترجمه دیگری ندارد
ارباب کبخسرو - بنده عرض می کنم دولت روس
بندر انزلی را بایران نمی دهد بنده انزلی ملک ایران
است ما بطور میتوانیم اینطور رای بدیم فقط آن
چیزی را که آنجا ساخته اند بماند بماند این اصلاح
اساسی است و بآسانی نمیتوانیم رای بدیم
فهم الملک - در این بنده يك بیل ساخته اند که
معروف است بپرت انزلی خوب است بنویسند پرت
انزلی اینطور که نوشته شده شامل کیه انزلی میشود
و در صورتیکه مقصود همان بار انداز است که
ساخته اند خوب است همان افطی که معمول و دما است
نوشته شود

مختبر - بنده تصور می کنم بنده اصلاح شده
است برای همان قسمت ساختمان که آقای ارباب
فرمودند و مقصود بنده اصلاح جغرافیائی نیست حالا

رئیس - بنده هم مسترد
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

اگر آقایان اصرار داشته باشند پرت نوشته شود
که بمشور مغالطی ندارد و ممکن است در بین الهالین
بعد از لفظ بندر (پرت) هم نوشته شود

رئیس دیگر اعتراض نیست؟ در فصل یازدهم
اعتراض نشده است فصل دوازدهم مطرح است آقای
فهم الملک (اجازه)

فهم الملک - بنده در شور اول ایراد را پس
گرفته بودم

رئیس آقای ملک الشعراء هم که غایب هستند
دیگر معترض نیست فصل سیزدهم مطرح است آقای
مشیر الدوله (اجازه)

مشیر الدوله - بنده يك پیشنهادی کرده بودم
خواهش میکنم قرائت شود

بمضمون ذیل قرائت شد

این بنده پیشنهاد میکنم که مجلس شورای ملی
بقطع نامه رای دهد

چون امتیاز خوشنار یا بجهت اینکه مراحل
قانونی را طی نکرده گان لم یکن است لهذا واضح
است که فصل سیزده همدانه مابین ایران و روسیه
شامل آن نمیشود

رئیس بایستی در مورد مذاکره شود بمذاکرت
باین پیشنهاد رای گرفته خواهد شد

مختبر - در اینجا لازم است بنده نظریه کمیسیون
را عرض کرده باشم در همان موقعی که کمیسیون راپورت
خود را مینویس و تصویب می کرد قبل از آنکه بفصل
سیزدهم همدانه رای داده شود این مطلب را تمام
میدانست برای اینکه این امتیاز مراحل قانونی خود
را طی نکرده و مجلس شورای ملی او را موجود
فرض نمیکند

رئیس - بلی در اواخر فصل نهم بعد از لفظ
مجاناً باید (برای استفاده) اضافه شود فصل دهم
مطرح است آقای ارباب کبخسرو (اجازه)

ارباب کبخسرو - بنده در فصل دهم اعتراض
داشتم زیرا گمان می کنم آن کلمه که در ترجمه اول
نوشته شده بود بهتر از ترجمه ثانی باشد در ترجمه
اول نوشته بود (اسگله) در ترجمه اخیر (بندر انزلی)
نوشته شده است در صورتیکه انزلی قبلاً متعلق بایران
بوده است فقط اسکله است که بایران واگذار میشود
بنابراین بنده تصور می کنم اگر اسکله نوشته شود
بهتر است

رئیس - بلی - بقابل توجه بودن اعتراض رای
بگیریم

سردار معظم - در آن معاهده پرت نوشته شده
است و ترجمه آن بنده است ترجمه دیگری ندارد
ارباب کبخسرو - بنده عرض می کنم دولت روس
بندر انزلی را بایران نمی دهد بنده انزلی ملک ایران
است ما بطور میتوانیم اینطور رای بدیم فقط آن
چیزی را که آنجا ساخته اند بماند بماند این اصلاح
اساسی است و بآسانی نمیتوانیم رای بدیم
فهم الملک - در این بنده يك بیل ساخته اند که
معروف است بپرت انزلی خوب است بنویسند پرت
انزلی اینطور که نوشته شده شامل کیه انزلی میشود
و در صورتیکه مقصود همان بار انداز است که
ساخته اند خوب است همان افطی که معمول و دما است
نوشته شود

مختبر - بنده تصور می کنم بنده اصلاح شده
است برای همان قسمت ساختمان که آقای ارباب
فرمودند و مقصود بنده اصلاح جغرافیائی نیست حالا

رئیس - بنده هم مسترد
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

رئیس - آقای فهم الملک (اجازه)
فهم الملک - بنده هم مسترد داشتم
رئیس - آقای آقا سید فاضل (اجازه)
آقا سید فاضل - بنده در فصل پنجم و ششم
اعتراض داده بودم ولی بعد از توضیحات مراسله که
آلان قرائت شد اعتراض بنده رفع شد

رئیس - آقای ملک الشعراء غایب هستند آقای
آشنایانی هم اعتراض داشتند
آقایان را هاشم آتشیانی - بنده هم مسترد

خود وفا می نماید سابقاً يك نماینده از ایشان بتهران
آمده بود که او را این نام داشت و نطق مفصلی کرد
جمعی گفتند پراوین بود نه واروین

آقا شیخ ابراهیم زنجانى - بلی بر روین
نطقی کرد و احساسات دولت حاضر روسیه را که میخواهند
ایران را از همه جهت کاملاً آزاد نمایند و تمام امتیازات
و مذاکلات دولت تزاری را ابطال کنند بیان کرد و
بنده هم انگشت بند کردم و تشکر نمودم زمانی گذشت
ایمی معاملات و مذاکرات پیش آمد حالا میبینم که
آن حرفها حقیقت داشته است نه مثل بعضی میگویند
آزادی در آخر آزاد میشود یا این که استقلال در آخر
استهلاک میشود از این جهت باین وعده بنده هم
اطمینان کامل دارم و انشاء الله بطوری که دلخواه است
انجام داده خواهند شد باین جهت بنده هم تقاضای خود
را مسترد می دارم

رئیس آقای ملک الشعراء در این فصل هم
اعتراضی داشتند که غایب هستند آقای سردار معظم
خراسانی (اجازه)

سردار معظم - بنده با اطمینان باین که در
آتی این ماده اصلاح خواهد شد فعلاً از مخالفت خودم
صرف نظر میکنم

رئیس نیست بفصل سیزدهم دیگر مخالفی
نیست فصل چهاردهم مطرح است آقای آقا سید فاضل
(اجازه)

آقا سید فاضل - نظر راپورت کمیسیون خارجه
و اعتمادیکه بآن مراسله دارم اعتراض خود را مسترد
می نمایم

رئیس - آقای فهم الملک

فهم الملک - بنده هم دیگر عرض ندارم
رئیس - در فصل یازدهم ایرادی نشده است
فصل شانزدهم مطرح است آقای سردار معظم
کردستانی

سردار معظم کردستانی - چون در شور
اول آقای مخیر اعتراض بنده را خودشان تصدیق
کردند و وعده فرمودند که با هیئت مختبر دولت در
این باب مراجعه نمایند و پیشنهاد بنده را در نظر خواهند
گرفت لذا بنده هم قانع شدم

رئیس - در فصل هفتم و هجدهم
اعتراض نموده است فصل بیستم مطرح است آقای
فهم الملک (اجازه)

فهم الملک - این فصل هم یکی از اصولی
است که برای ما از حیث عبور مال التجاره دول ثالث از
خاک روسیه بطور ترازیت خیلی اهمیت دارد ولی
مدلول مراسله سفارت دولت مساوت که وعده اصلاح
این امر را در آتی نزدیک دادند اعتراض خود را
مسترد می نمایم

رئیس - آقای آقا سید فاضل

آقا سید فاضل - در این فصل بیستم اگر چه
بالصراحت نفی ترانزیت واردات را نکرده بود لیکن
با مراسله که اخیراً از طرف وزیر مختبر مسترد رسیده
است امینوار می ره زودترین امر تصدیق شود و همانطور

که کمیسیون خارجه نسبت به مراسله نماینده
مختبر مختبر روسیه نهایت اهمیت و اداد و همانطوریکه
در راپورت خود ذکر کرده است بامتناد بآن مراسله
دیگه بستندیت آن رای داده است و باظهاریکه آقای
ملک الشعراء کردند کمیسیون مخالف است

رئیس - در فصل بیستم دیگر مخالفی نیست؟
در فصل بیست و یکم هم اعتراضی نشده - فصل بیست
دوم مطرح است - آقای ملک الشعراء (اجازه)

ملک الشعراء - بنده چنانکه در آن فصل عرض

کردم

مختبر - کمیسیون خارجه نسبت به مراسله نماینده
مختبر مختبر روسیه نهایت اهمیت و اداد و همانطوریکه
در راپورت خود ذکر کرده است بامتناد بآن مراسله
دیگه بستندیت آن رای داده است و باظهاریکه آقای
ملک الشعراء کردند کمیسیون مخالف است

رئیس - در فصل بیستم دیگر مخالفی نیست؟
در فصل بیست و یکم هم اعتراضی نشده - فصل بیست
دوم مطرح است - آقای ملک الشعراء (اجازه)

ملک الشعراء - بنده چنانکه در آن فصل عرض

کردم

مختبر - کمیسیون خارجه نسبت به مراسله نماینده
مختبر مختبر روسیه نهایت اهمیت و اداد و همانطوریکه
در راپورت خود ذکر کرده است بامتناد بآن مراسله
دیگه بستندیت آن رای داده است و باظهاریکه آقای
ملک الشعراء کردند کمیسیون مخالف است

رئیس - در فصل بیستم دیگر مخالفی نیست؟
در فصل بیست و یکم هم اعتراضی نشده - فصل بیست
دوم مطرح است - آقای ملک الشعراء (اجازه)

ملک الشعراء - بنده چنانکه در آن فصل عرض

کردم

مختبر - کمیسیون خارجه نسبت به مراسله نماینده
مختبر مختبر روسیه نهایت اهمیت و اداد و همانطوریکه
در ر

